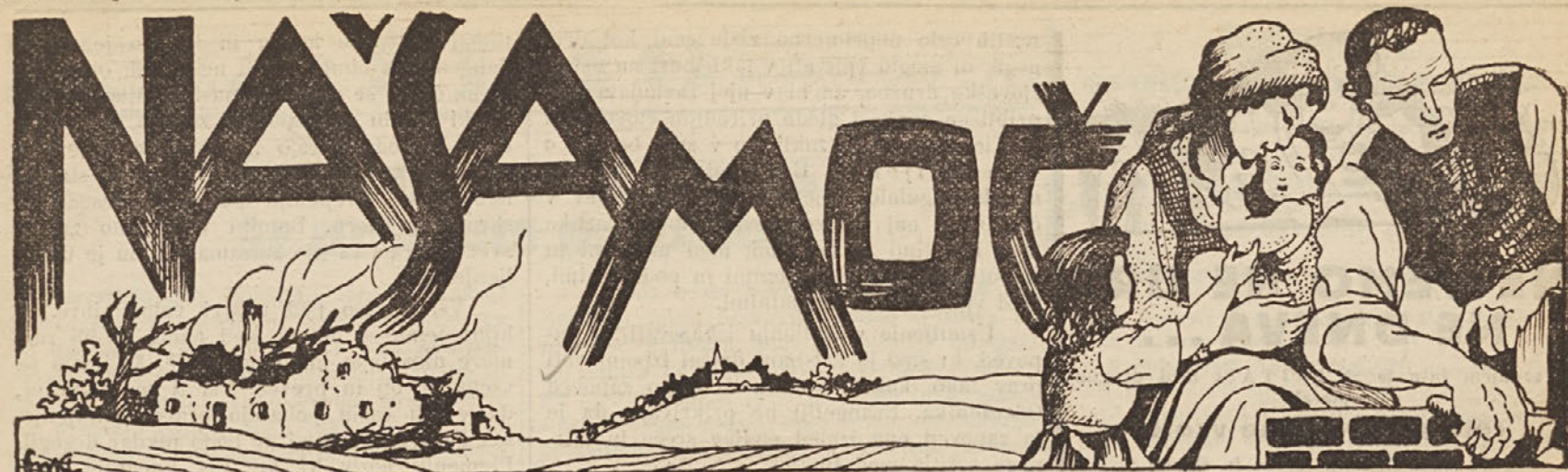




NAŠA MOČ

MESEČNIK ZA ČLANE VZAJEMNE ZAVAROVALNICE V LJUBLJANI

Izhaja dvanaestkrat na leto. — Celoletna naročnina za člane Vzajemne zavarovalnice 1 din, za vse ostale 16 din.

Izdaja: Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19, telefon 30-21, 30-22, 30-23, 30-24.

LETNIK VI.

FEBRUAR 1941

ŠTEV. 2

Blagor usmišljenim!

Poldrugo leto že besni vojni vihar po naši ubogi zemlji. Nikjer ni opazili znakov, iz katerih bi mogli sklepati, kdaj bo ta strašni vojni požar ugasnil in kdaj bo narode sveta obsijalo spet sonce miru in ljubezni. Nasprotno! Zdi se, da plameni vojske iščejo novih žrtev. Svet se oborožuje vedno bolj in vsak narod skrbi, kako bi za najskrajnejši primer imel svojo obrambo na višku sodobne vojaške znanosti in tehnike.

Nujna spremljevalka vojske je beda, je pomanjkanje ne le svobode, zdravja in gotovosti, temveč pomanjkanje najpotrebnejšega za golo življenje. V tem pogledu je opustošenje po sedanji vojski edinstveno obsežno in strašno. Desetine milijonov ljudi je ostalo brez strehe. V ledenem mrazu tavajo po cestah in ulicah oni, ki so pred poldrugim letom imeli še vse udobnosti življenja. Od hiše do hiše hodijo ter prosijo kruha, obleke in toplote, toplote za telo, pa tudi toplote za njih potrita srca. Milijoni otrok zaman kličejo po zlati mami in dobrotnem očetu. Milijoni žena brezupno iščejo svoje može, matere svoje otroke. In še ni nikjer videti konca...

Nas je božja Previdnost, ki nevidno vodi domoljubno in mirovno delo naših državnih voditeljev, doslej obvarovala pred najhujšim. Morda se v tem našem miru niti ne zavedamo, kako smo srečni in koliko dobrot ter vrednot nam ostaja ohranjenih z vsakim dnem miru. S slehernim mirnim dnem bi morali znova in znova izražati globoko hvaležnost vsem, ki z očetovsko roko bdijo nad našim mirom ter ohranjajo zdravje naših mož in fantov ter nedotaknjenost naših domov.

Vendar čutimo posledice vojne vihre okoli nas tudi pri nas. To je nujno in celo nekako pravično, ker bi sicer težko razumeli, zakaj bi eni narodi morali prenašati vse ogromno gorje vojske, dočim bi drugi živeli dalje v sreči in blagostanju. Toda te posledice vendar le niso take, da bi jih ne mogli prenesti. Pomanjkanje za življenje potrebnih reči je sicer velika nesreča, vendar še nič v primeri z opustošenji, ki jih prinaša s seboj vojska. Poleg tega nam pa prav to

pomanjkanje ter z njim zvezana draginja daje možnost, da v dejanjih pokažemo, kako smo za naš mir hvaležni. Kako? S tem, da podvojimo, ne, podeseterimo našo ljubezen do vseh lačnih, boših, zaničevanih in užaljenih ter jim od svojega, čeprav skromnega življenja nudimo, kar največ moremo.

Ena največkrat slišanih krilatice v tej vojski je, da gre za novi pravičnejši red, ki naj po vojski zavladava v Evropi. Vsi vemo in čutimo, da je dosedanji red bil krivičen in nihče za njim ne bo žaloval. Ta red, ki ga je postavilo mrzlo računarstvo kapitalistov in mu je bila za podlago brezobzirna svoboda močnejšega in bogatejšega, je prinašal človeštvu toliko gorja, da vsi hrepenimo po novem redu, ki naj bi bil pravičnejši, pravičnejši posameznikom, družinam in narodom. Eno je pa prav gotovo: Novi red bo boljši le, ako bo resnično priznal dostojanstvo človeka in bo slonel na drugi največji zapovedi — ljubezni. Vsak red, ki bi ga kdorkoli skušal uveljaviti s silo, s krivico, z odrekanjem polne pravice do življenja kateremu koli posamezniku ali narodu, z zanikanjem pravice do urejene svobode, vsak tak red nosi v sebi kal smrti in novih krvavih borb. Vse strašne žrtve vojske bi bile nesmisel in nevredne človekovega razuma, ako bi naj služile takemu redu, ki bi nujno vodil v novo klanje in uničevanje.

Ako bomo srečno prebrodili vse nevarnosti za naš mir, potem si bomo novi red ustvarjali tudi mi. Nujno bomo morali preurediti naše medsebojne odnose tako, kakor to zahteva čast posameznika ter blagor naroda. Izruvati bomo morali pravočasno iz svojih src sebičnost in neurejen pohlep po uživanju, izkoreniniti bomo morali iz naše družbe vse, kar ponižuje brata ali sestro v golo orodje človeških strasti, brezobzirno za tretji vse, kar onečašča človeka, ki je podoba samega Stvarnika in zato vsega spoštovanja vreden. Vsi vemo, da popolna enakost vseh ljudi ni mogoča, je nikdar ni bilo in je nikdar ne bo, enakost namreč glede premoženja in drugih življenjskih vrednot. Niti krščanstvo, ki gleda v siromaku prav takega človeka kot v bogatašu in prvega po okol-

V decembru 1940

smo izdali

1730

„KARITAS“ polic

za nove
zavarovance

Opozorilo

Bivši potnik našega zavoda

g. Josip Erjavec

nima več pooblastila za zastopstvo Vzajemne zavarovalnice in torej ni več upravičen sklepati zavarovanja ali inkasirati premije za naš zavod.

V Ljubljani, dne 17. januarja 1941.

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA
v Ljubljani.

Vrbe, 9. XII. 1940.

P. n.

KARITAS,

Ljubljana.

Podpisana se najlepše zahvaljujem za podporo ob rojstvu hčerke *Ljudmile*, za katero sem prejela 100 din. To prepotrebno slovensko zavarovalnico vsakomur toplo priporočam. Je to res dobrodelna ustanova, kakor že ime pove: **KARITAS**.

Z odličnim spoštovanjem

PAVLINC NEŽA, s. r.

Vrbe 23, Žalec.

Kdor svoj materin jezik zavrže ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pijancu podoban, ki zlato v prah potepta in ne ve, koliko škodo si dela.

(A. M. Stomšek.)

NOVA SPECIJALNA
TRGOVINA
NIZKE CENE

ZA

ŽIMO

MILAN JAGER - LJUBLJANA
Preselili se bomo s 1. febr. 1941 na
GOSPOSVETSKO C. ŠT. 1
ZA HTEVAJTE VZORCE

Zavarovanje je danes še posebno potrebno

Marsikdo gre dandanes mimo vprašanj zavarovanja z izgovorom: »Sedaj niso časi za to! Ko bo enkrat spet mir, se bom pa zavaroval. Saj še za druge potrebnejše stvari ni denarja pri hiši.« Tako govori izobraženec kot preprost človek, tako tisti, ki ima dosti pod palcem in tisti, ki živi takorekoč iz dneva v dan. Pa je vendar zavarovanje prav v teh časih in razmerah enemu kot drugemu krvavo potrebno.

Predvsem moramo omeniti, da je pri nas smisel za zavarovanje in njegovo socialno vršenje silno majhen in ga ponekod sploh ni. Še vedno so ljudje, ki zavarovanje vzporejajo v isto vrsto s špekulacijo in loterijo. Dejansko je pa zavarovanje povsem svojevrsten gospodarski in socialni pojav, ki ga znamo žal še premalo ceniti in v svoj prid obračati. Če bi zavarovanje prav razumevali, potem bi sami uvideli, da je prav čas stiske in pomanjkanja najbolj primeren za sklep primerne zavarovanja za življenje, odnosno pri Karitas. Povejmo primer!

Delavec ima veliko družino. Na dan zasluži okoli 50 din. Ni veliko, a toliko je, da ima družina vsaj najpotrebnejše. Pa pride bolezen in družina izgubi rednika. Ker je šel ves zaslužek za sproti, ni pri hiši niti za najnujnejše potrebe ob pogrebu. Če pa je pogreb vendarle kako opravljen, pridejo po pogrebu za družino črni dnevi. Mati, ki bi morala biti polno zaposlena pri vzgoji otrok in domačem gospodinjstvem delu, mora iskati dela drugod. Morda ga dobi, a največkrat ga ne dobi. Kaj sedaj? Otroci morajo na ulico in cesto ter začeti beračiti. Na tisoče otrok je, ki so odvisni zgolj od dobrotne roke, kadar so izgubili očeta in rednika. Sreča je še, če pri takem življenju ostanejo poštenj in dobri. A cesta ima svojo moč in največ se jih zaradi beračenja in prosjačenja tudi duševno pokvari. Če bi preiskovali mladostno življenje zločincev, bi skoro vedno zadeli ob isto vprašanje: Kaj vse drugo bi bilo iz otroka, če bi bili starši pravočasno in pametno poskrbeli tudi v gmočnem oziru zanj! Ako bi bil vsaj oče zavarovan za primer smrti, bi zavarovalnica izplačala družini zavarovalno vsoto, s katero se lahko družina vsaj skromno vzdržuje toliko časa, dokler se v vsem življenju ne prilagodi novim razmeram in dokler v miru in delni brezskrbnosti ne dobi mati ali ne dobijo starejši otroci zaslužka.

V rednih razmerah, ko je dela dovolj in vlada kolikor toliko blagostanje med ljudstvom, taki udarci niso tako težki in skeleči. Kdor mora pa v letih stiske in draginje nadlegovati ljudi za podporo, ta tak udarec vse huje občuti. Saj vidi, da bi ljudje radi dali, pa ne morejo, drugi zopet bi lahko, pa ne dajo in se na splošno stisko izgovarjajo.

Isto kot z delavsko družino je dandanes z družino državnega uslužbenca in zasebnega nameščenca. Tudi tu zadostuje plača le za tekoče izdatke, ki jih je bilo treba znatno skrajšati. Pa tudi pri kmetu ni vedno gotovine na razpolago, če pride smrt.

Seveda boste takoj vprašali, od kod naj človek v takih razmerah vzame sredstva za premijo. Priznam, tudi za premijo odtrgati od rednih pičlih dohodkov je težko. Vendar pa je treba imeti pred očmi, da bi nenadna smrt družino zadela tako hudo, da sedanje pomanjkanje ni s tistim v nobenem razmerju. Zato je bolj smotrno, če odtrgam od sedanjih dohodkov malenkost za premijo, kakor da bi bila družina enkrat ob prav vse. So brezsrečni, ki pravijo, da jih malo zanima, kaj bi bilo z družino ob njegovi smrti. Toda taki ljudje ne morejo biti nikomur za vzgled. Pokvarjeni so in sebični. Težko takim družinam! Človek pa, ki je srčno nepokvarjen in ki se zaveda svoje odgovornosti za one, katere je navezal na svojo usodo in jim dal življenje, bo vedno v skrbi tudi za primer, da bi sam umrl.

Višina premije je med drugim odvisna tudi od višine zavarovalne vsote. Zavaroval se bom pač za tako vsoto, za katero bom ob veliki skrbi in štedljivosti še mogel plačevati premijo. Vendar pa mora biti vsota vsaj tako visoka, da bo v primeru potrebe res tudi kaj zalegla.

Prav v časih, kakršni so sedanj, je socialno poslanstvo življenjskega zavarovanja posebno razvidno. Zdravo zavarovanje temelji namreč na socialno visoko vrednem načelu: Vsi za enega, eden za vse! Nikjer ne pride to načelo tako dosledno in pravično do veljave kot pri zavarovanju. In če je kdaj medsebojna pomoč potrebna in važna, je to v časih stiske in pomanjkanja. Zavarovanje izvaja to pomoč vedno z uspehom, ako so zavarovanci socialno globoko čuteči in razgledani.

Vzajemna zavarovalnica je zlasti z zavarovanjem Karitas zavarovalno misel širokim slojem našega ljudstva tako približala, da postaja zavarovanje vedno bolj neobhodna potreba tisočev in tisočev družin. Dočim pa pride zavarovanje Karitas predvsem v poštev za malega človeka z nizkimi dohodki, je življenjsko zavarovanje, kakor ga goji življenjski oddelček te naše domače zavarovalnice, posebno priporočljivo vsem, ki zmorejo zavarovanja z višjimi zavarovalnimi vsotami. Tisoči so bili že deležni blagodatih teh zavarovanj. Z razumevanjem se oklenimo zavarovanja zlasti v teh časih, ko vlada splošna negotovost in je prav zavarovanje tisto, ki človeka pomirjuje in mu daje občutek gotovosti in varnosti.

Pred sodnikom. Sodnik: »Obtoženec, preden pričnemo z razpravo, povejte, ali se čutite krivega ali ne?« — Obtoženec: »Tega vam sedaj še ne morem povedati. Ali ne bi bilo bolje, da čujemo najprej priče?«

Krvno dedovanje. Tri transfuzije krvi je bilo treba, da so mogli zdravniki rešiti življenje gospe Rotarjevi. Po prvi transfuziji je gospa plačala krvodajalcu, ki je bil Škot, 200 din. Po drugi mu je dala le še 100 din, a po tretji je imela v sebi že toliko škotske krvi, da ga je odpravila samo z »Bog ti povrni!«

Nagrade

za rešitev decembrske križanke

Za knjižne nagrade so bili izžrebani sledeči:

1. Verstovšek Ivan, tov. delavec, Sevnica 144.
2. Bukovec Stanislava, abiturientka, Ljubljana, Resljeva c. 27.
3. Blatnik Slavko, mesar, St. Jernej 52 na Dolenjskem.
4. Superger Anica, hčerka gostilničarja, Lopata 8, pošta Celje.
5. Mohorič Ignac, posestnik, Cerkvenjak 5, p. Sv. Anton v Slov. gor.
6. Suhadolnik Anton, orožniški narednik, Polšnik, p. Sava pri Litiji.
7. Župni urad v Mekinjah, pošta Kamnik.
8. Schweiger Viktor, profesor, Puharjeva ulica štev. 5.
9. Holeman Vinko, župnik, Sv. Duh na Ostrm vrhu.
10. Osvald Frane, točaj in postrešček, Radovljica, Hotel »Grajski dvor«.

*

Na vsestransko željo priobčujemo tudi rešitev križanke:

Vodoravno: 1. veda. — 5. luska. — 10. Lika. — 14. morast. — 16. zoo. — 17. oza. — 19. sinoda. — 21. kiša. — 22. Trobec. — 26. ataman. — 29. krst. — 31. vlc. — 32. gram. — 33. lekarna. — 36. rdeč. — 38. Ika. — 39. ones. — 41. Apis. — 43. Nitra. — 44. seja. — 45. kjer. — 46. ranar. — 48. akut. — 50. par. — 51. peče. — 52. mraz. — 53. čut. — 54. riž. — 56. Arad. — 59. remi. — 60. rum. — 63. sam. — 64. samec. — 66. Arij. — 68. Loke. — 69. ducar. — 71. ata. — 73. Ob. — 74. bo. — 75. lek. — 77. an. — 78. KA. — 79. pav. — 80. os. — 82. al. — 83. Mav. — 85. dekor. — 88. obal. — 90. bart. — 92. rakev. — 95. prt. — 96. Rem. — 98. zid. — 99. Amor. — 101. vnet. — 103. nag. — 104. bet. — 105. Ropas. — 107. zreš. — 108. srp. — 110. amin. — 112. notar. — 114. nprav. — 115. prst. — 116. opera. — 118. Ares. — 120. nota. — 121. Ind. — 122. srne. — 123. abeceda. — 125. Aron. — 127. Sič. — 128. kaos. — 130. ojaica. — 133. ebenov. — 135. aksa. — 136. rvanje. — 138. Ars. — 140. ilo. — 143. ajda. — 144. Atene. — 146. neon.

Navpično: 1. voščen. — 2. era. — 3. da. — 4. astra. — 5. locen. — 8. ko. — 9. Azana. — 10. linea. — 11. in. — 12. kok. — 13. Adria. — 14. milnat. — 15. trapa. — 16. zel. — 18. ata. — 19. sadje. — 20. askeza. — 21. kvorum. — 23. omika. — 25. ratar. — 28. mreti. — 30. tarifa. — 34. kip. — 35. r r r. — 40. Sara. — 42. sura. — 44. seme. — 45. krma. — 47. Rim. — 49. Tarabos. — 51. pekarna. — 52. muc. — 53. Čabar. — 55. želod. — 57. dinar. — 59. rokv. — 60. ravan. — 62. star. — 63. som. — 64. sod. — 65. Čer. — 69. dar. — 70. rov. — 72. alt. — 84. vernik. — 86. Ezav. — 87. kis. — 88. omet. — 91. tema. — 93. kan. — 94. Egon. — 95. perača. — 97. mornar. — 99. arsen. — 100. žreči. — 102. tiran. — 104. batist. — 106. Padova. — 107. zrnje. — 108. spe. — 109. pre. — 111. Neron. — 113. Toskan. — 115. proja. — 116. obara. — 117. Adele. — 119. Sovan. — 123. Aca. — 124. Abo. — 129. saj. — 135. Abo. — 139. st. — 140. in. — 142. re.

Dne 20. XII. 1940.

Spoštovana

Vzajemna zavarovalnica,

Ljubljana.

Podpisana Breznik Elizabeta se najlepše zahvaljujem Vzajemni zavarovalnici, oddelku KARITAS, ki mi je po pokojnem možu Vinku, ker se je ponesrečil, ko je padel s strehe, popolnoma točno izplačala dvojno zavarovalno vsoto, čeravno je bil zavarovan šele 8 mesecev. Obenem se zahvaljujem tudi zastopniku Pincoliču, ki mi je to prekoristno zavarovanje priporočal. Torej tudi jaz vsakomur priporočam to zavarovanje, ker človek res ne ve, kje ga smrt čaka in ker je človek tedaj v največji stiski.

Prosim, objavite to v »Naši moči«.

Breznik Elizabeta, s. r.

Bukovska vas 15,

p. Meža ob Dravi.

Elbin Bojc:

Prešeren – steber slovenstva

Pred kratkim smo obhajali 140 letnico Slomška in Prešerna v teku enega tedna. Zibel obih velikanov našega narodnega duha so ob prelomu istega leta 1800 — Slomška 26. novembra, Prešerna pa 3. decembra — rojenice bogato obdarile v slovenski kmečki hiši in vsakemu izmed njiju določile za naš narod prevažno kulturno poslanstvo. Prešeren se je iztrgal čarobni Gorenjski in njeni »okolici raja« in se v svojem umetniškem zanosu pognal na vrh Parnasa ter tako dvignil našo slovensko besedo do najvišje lepote in ji priboril svetovno veljavo. Kakor se je namreč njegov drug, prijatelj in sovrstnik Slomšek kot pravi duhovni vrtnar na takratni, komaj izorani kulturni ledini trudil in uspel, da je prišla Slovincem v roke dobra knjiga, tako je Prešeren žrtvoval vse svoje življenjsko delo za lepo knjigo, za svoje umetne pesmi, s katerimi je ovekovečil svojo slavo in opravičil svojebitnost slovenskega naroda pred stoletjem, ko smo živeli še »pod svetlim soncem sužnje dni« in ko si celo za nešenjaški »ilirski panslavisti« niso upali verovati v samobitno moč našega naroda v sožitju drugi narodov. Spomnimo se ob dva- in devetdesetletnici njegove prezgodnje smrti, ki jo obhajamo 8. februarja, tega velikega sina našega naroda s kratko označitvijo velikega pomena njegovega življenjskega dela za slovenstvo!

Prešernovi neposredni predhodniki niso bili veliki vrhovi. Imeli so namen dokazati s pisanjem, da je tudi slovenski jezik sposoben za pesnikovanje. Bili so to: Pohlín, Dev, Vodnik, Japelj, Zois, Linhart, Volkmer, Staníh in še pičlo število manj znanih kulturnih delavcev. Razen prvega slovenskega slovstvenega zbornika »Pisanice« v drugi polovici 18. stoletja, Devove opere in Linhartovih dveh odrskih prireditev ter »Ljubljanskih novic« koncem 18. stoletja ni skoraj kaj več slovenskega omeniti. Celó obravnave slovenskih jezikovnih vprašanj so se vršile v nemščini, nemško so bila pisana sicer slovenska imena in nemška so pisma celo med navedenimi preporoditelji slovenske književnosti. Slovenščino je v tej dobi rabila le cerkev, nižja ljudska šola, narodno gospodarstvo in nekoliko prosveta, slovenska so bila predavanja iz dušnega pastirstva, iz babištva ter nekateri oblastveni odloki za kranjske in primorske Slovence. Le za nižje razrede ljudske šole so bile učne knjige nemško-slovenske na Kranjskem in Primorskem iz terezijanskih reform. V začetku 19. stoletja smo dobili Vodnikove »Pesmi za pokušino« (1806), njegovo »Ilirijo« (1811) in nekaj malega sta napisala Jarník in Primíc (pesmi).

Nekolikanj bolje je bilo v dobi Napoleona, ko je postala slovenščina učni jezik osnovnih in nižjih latinskih šol. Tako Prešeren ni čutil zasramovanja ali celo kazni zaradi slovenščine. Saj se je za Prešerna začela resna šola šele l. 1810/11., ko ga je njegov stric župnik Jože poslal v znamenito ribniško šolo, kjer je ostal še naslednje leto in se tudi odlikoval tako, da je njegovo ime zabeleženo v »Zlati knjigi« odličnih učencev. L. 1812/13. je obiskoval ljubljansko normalko, od 1813 do 1819 pa gimnazijo. Potem je moral obiskovati še filozofijo na liceju 1819/21. Tu sta si bila prvo polletje sošolca s celjskim gimna-

zijeem Slomškom in sta se tudi na ta način seznanila, dočim sta se zblížala še l. 1832. v Celovcu, kjer se je tačas Prešeren nahajal, in srečala še nekaj let pozneje v Ljubljani, ko je Slomšek poloval skoznjo.

Po Napoleonovi Iliriji, v kateri je veljal slovenščini naklonjeni odlok maršala Marmonta, so se razmere spet poslabšale in nemščina je kraljevala tako zelo na šolah, da se je znal Slovenec, ko je vse te šole dovršil, bolje izražati v njej kakor pa v slovenščini. Prešeren je moral šele ustvariti slovenski knjižni jezik, ki bi mogel prav izražati vse



podrobnosti (subtilnosti) človeškega doživljanja. Oslonil se je pri tem na domač govor, na vrbenjsko gorenjsščino in pri tem pazil le, da ni preveč grešil nad Kopitarjevimi, Metelkovimi, Vodnikovimi in Ravnikarjevimi slovničnimi pravili.

Za preporodno misel se je pričel navduševati bolj šele po l. 1824. na Dunaju, kjer je študiral pravo. Za bogoslovje, v katero so mu svetovali njegovi domači, ni imel pravega veselja, čeprav se je začetkoma že nagibal k temu, da ustreže tej želji in postane duhovnik po zgledu svojih treh stricev, ki so ga bili voljni pri študiju podpirati. Da se je mogel na Dunaju vzdrževati, je nadziral in poučeval v Klinkowströmovem zavodu za plemiče in pozneje užival tudi Knafljevo ustanovo. Deloma pa si je služil krub ta čas tudi že s peresom. Pravne izpite in doktorat je pozneje položil v Gradcu, advokatske pa v Celovcu. Znano je njegovo večkratno brezuspešno potegovanje za samostojno advokaturo v Ljubljani. Nekaj časa je bil koncipient pri Baumgartenu, nato pa pri Crobatu, dokler ni — dve leti pred svojo smrtjo — dosegel lastno odvetniško pisarno v Kranju, kjer je umrl l. 1849 in bil tam tudi pokopan.

Preporodno gibanje je doseglo v prvih desetletjih 19. stoletja že nekaj vidnih uspehov: Na osnovi Vodnikovih in Ravnikarjevih del je književni jezik napredoval, začela se je borba za slovenščino v osnovni šoli in ustanovljena je bila v Ljubljani stolica zanj (1817), obvezna je bila slovenščina za bogoslovce II. letnika, za filozofe dostopna; po-

živile so se nedeljske šole in na Dunaju je bila prva anketa za nov črkopis.

Prešeren se je kmalu znašel sredi preporoditeljev v 30. letih preteklega stoletja in jim postal pravo središče in duša njih pokreta poleg učenjarskega Čopa, njegovega prijatelja, učitelja in najboljšega svetovalca v slovstvenih zadevah. To so bili sotrudniki »Čbelice«, ki je od leta 1830. zapored trikrat rojila, četrtič pa šele v letu svobode 1848. in nabiraleci narodnega blaga, zlasti narodnih pesmi: Kastelic, Poljak Korytko, Andrej Smole i. dr. Prešeren je bil najvnetejši sodelavec in hkrati zagovornik »Čbelice« in njenega slovstvenega preporodnega načrta, obenem pa odločen izpovedovalec pesnikove svobode napram vsem, ki so ga hoteli ovirati (Kopitar!). Dobro je vedel, da »je mogoče jezik pravilno gojiti in dograditi samo, če se polagoma uvaja v višje življenje (predvsem v pesništvo) in znanost. V iskanju, zbiranju in objavljanju narodnih pesmi je videl važno točko preporodnega načrta, saj označuje preporodno gibanje vprav smisel za narodno pesem in navdušenje za vse, kar je narodnega in osebnostno živega.

Najpomembnejše njegove pesnitve so posvečene ljubezni do žene (Primicovi Juliji!) in ljubezni do domovine (Sonetni venec), Sam to jasno izrazi:

»Izdihljej, solze so jih redile
s Parnasa mojga rožice pričjoče:
solze 'z ljubezni so do tebe vroče,
iz domovinske so ljubezni lile.« (9. son.)

»Soneti nesreče« izražajo njegovo življenjsko razočaranje nad srečo, ki jo je šel zaman iskati od doma, kjer je užil srečne mlade dni:

»O, Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta,
da b' uka žeja me iz tvojga sveta
speljala ne bila, golj'fiva kača!«... (1.)

To kesanje se v lepih podobah stopnjuje vse do polne ravnodušnosti, v kateri si želi le še smrti:

»Prijazna smrt, predolgo se ne mudi:
ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
ki pelje nas iz bolečine mesta
tje, kjer trohljivost vse verige
zgrudi...« (5.)

Zlasti ga je potrla smrt prijatelja in rojaka Matije Čopa v Savi l. 1835., ki mu posveča v spomin naš edinstveni narodni ep: »Krst pri Savici«, kjer v uvodu poudari svojo vero v bodočnost slovanstva: »Največ sveta otrokom sliši Slave...« in vrednoto narodne svobode: »manj strašna noč je v črne zemlje krilli, ko so pod svetlim soncem sužni dnovi!«

Zanimivo je, da se je Prešeren priučil poljščini pri Poljaku Korytku toliko, da je prevajal Mickiewicza (1837). Panslavizem Kollarja, Šafarika in drugih njunih ilirskih prijateljev ni našel v njem vnetega zagovornika, ker je težil za enotnim vseslovanskim jezikom, pri katerem bi sodelovali predvsem štirje »glavni« slovanski jeziki. Bil je mnenja, da je slovenščina prav tak »glavni jezik«, kakor ilirski, češki, poljski ali ruski. Zato je odločno zavrnil tudi uskoško vrazovstvo, ker je čutil v sebi dovolj močan pesniški ogenj, da se je mogel brez posebnih pobud odločiti prav za slovensko oblikovanje v materinem jeziku. To je bila pač največja njegova odločitev, velepomembna za naš narod,

Čadež Stanislav, Ljubljana:

„Za staro pravdo“

Veliki slovenski punt leta 1515.

Slišali smo že, kakšne nadloge so trle ubogega kmeta; da je moral dajati graščaku težke davke v pridelkih in v denarju in da je moral garati kot črna živina na grajskih njivah skoraj pet dni v tednu; ko so kmetje vsled turških napadov zapuščali svojo zemljo in bežali v mesta, je ostalo mnogo kmetij praznih in primanjkovalo je delavcev za delo na polju. Zato je grajski gospod tlako in davščine nalogal ostalim podložnikom. Že itak je tlačan komaj živel, nove dajatve so ga še bolj pritiskale k tlom. Poleg vsega tega je moral še prenašati preziranje in poniževanje od strani grajskih biričev in hlapcev; nikomur izmed grajskih ljudi se ni upal upreti, kajti, če se je potegnil za svojo pravico, je bil obtožen upornišтва in pokoriti se je moral v grajski ječi ob kruhu in vodi. Na stopnjo brezpravne življenja ga je ponižal grajski valpet, ko ga je priganjal k delu na graščinski zemlji in je nad upognjenim hrbtom zvižgal bič. Za otroke, ki so se kmetu narodili v zakonu, je odločal graščak, kako naj se vzgojijo, kaj naj postanejo. Seveda ni dal rad dovoljenja, da bi tlačanski sin šel v šole in postal duhovnik, kajti s tem bi izgubil delavca, ki ga je tako zelo potreboval za delo na polju.

Težke dajatve, medsebojne vojne velikašev, v katerih so bile požgane vasi in je bilo pobitih na tisoče nedolžnih ljudi, krvave turške vojne, neusmiljenost grajske gospode, je splošno bedo še bolj povečalo in tlačani narod je začel segati po samopomoči. Spočetka so sestavljali pritožbe in resolucije na cesarja. Toda, ko so naleteli na najvišjem mestu na gluha ušesa, ali kvečjemu na obljube, da bodo nezakonitosti že preiskali, je med kmeti začelo vreti in po deželi se je razlegal klic »za staro pravdo«. Spočetka so skušali doseči, da bi plačevali samo dajatve, ki so bile predpisane v urbarjih, pozneje pa so odklanjali vsako grajsko oblast nad sabo in priznavali pokorščino samo cesarju.

Na Koroškem je ortenburški oskrbnik zahteval dvojno pristojbino za vmeščanje na kmetijo. Kmetje so se novi davščini uprli in nekaj jih je bilo zaradi tega zaprtih. Ostali so se nato dogovorili, da bodo sklenili v svojo obrambo zvezo (»bund«), punt. Prvo zborovanje so imeli v Veliki noči l. 1478. v beljaški okolici; tam so sprejemali tudi nove člane. V zemljo so zasadili dva kola in privezali počez gol meč; nato so stopali mož za možem pod meč in prisegli zvestobo punku. Vsak, ki je pristopil, je moral plačati pristopnino. Pravila so določala, da mora pristopiti k punku vsakdo in kdor ne bi pristopil, nima pravice do imetja in tudi v nesreči naj se mu ne pomaga. Vzlic cesarjevemu po-

velju, da se razidejo, se kmetje niso vdali, temveč razširili zvezo po vsej deželi. Plemenitaško gospodo je rešil iz nevarnega položaja šele turški napad. Koncem meseca julija je močna turška vojska — baje 30.000 mož — pridrla čez Predil v Kanalsko dolino. Zbralo se je kakih 3000 puntarjev, ki se sploh ne bi mogli meriti s turško silo. Ponoči je večina kmetov ušla, ostalih 600, ki so se postavili Turkom v bran, je bilo večinoma pobitih. Po odhodu Turkov pa je še gospoda obračunala z ostalimi puntarji, jih polovila in strogo kaznovala. Tako je končal Ziljski punt.

L. 1495. so se uprli podložniki gornjegrajske graščine in odrekli desetino, pa upor se je kmalu polegel.

Najbolj pa je vrelo na Kočevskem in sicer zaradi nasilstev grofa Jurija Thurna. Grof Thurn je zahteval od tlačanov dvojni, celo trojni davek, ki ga pa sploh ni odplačal v deželno blagajno; silil je tlačane, da so morali prodajati svoje pridelke — kolikor jim jih je še ostalo, ko so že oddali desetino — v grad; njegov oskrbnik Strsen pa je še s svojimi hlapci plenil po vaseh in sam kupčeval z zaplenjenimi poljskimi pridelki. Vsako nepokornost tlačanov je grof Thurn kruto kaznoval: tlačanom je rezal uhlje, nosove, jim razrezaval obraze in sekal roke. To so delali v svarilo tudi drugi graščaki, vendar pa ni bilo nikjer toliko tlačanov brez uhljev, brez nosov ali brez desne ali leve roke, kakor na kočevski graščini.

Pa še druge nezakonitosti so se godile.

Graščak na Raki je n. pr. vpregel tlačane v jarem, da bi orali grajske njive, ker so mu pripeljali premalo živine na tlako. Ker pa ni šlo z delom nikamor naprej, je zažvižgal valptov bič; mladi so tedaj skočili na oskrbnika in ga pretepli do smrti, sami pa ušli v Kostanjevico, kjer jim je dalo mesto zavetje. — Mesta so bila namreč samostojna, imela so svoje sodnike in graščakove oblasti sploh niso priznavale.

Vse to je burilo ljudem kri, nezadovoljstvo je postajalo z dneva v dan večje, povsod se je glasil klic po »stari pravdi« in po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem so se začeli puntarji združevati v »slovensko kmečko zvezo«. V vsaki vasi je prevzelo vodstvo upora nekaj najvplivnejših mož, ki so jim bili dodeljeni sodnik in svetovalci; obveščali so s sli sosednje vasi o potrebnih ukrepih, razpisali davek, ki so ga zbirale vasi same, skrbeli za smodnik in orožje in sestavljali kmetске čete — krdela — ki so jih vodili starešine. V začetku februarja l. 1515 so že poročali stanovi v Gradec, da se širi med kmeti nezadovoljstvo zaradi davka, ki je bil deželi naložen v pokritje stroškov vojne z Benečani. A še predno se je plemstvo zavedlo nevarnosti, je počilo na Kočevskem. Razjarjeni kmetje so napadli grad v Kočevju in ubili grofa Thurna in oskrbnika Strsena.

Upor se je hitro širil in kmalu je vzplamtel po celem Dolenjskem: gorela je vsa mirenška dolina tja do Ribnice, Velikih Lašč, Mokronoga in do Novega mesta in Brežic. Valovi upora so že pljuskali na Štajersko in upornikom se je pridružila vsa Savinjska dolina in vsa dežela do Konjic, Ptuja in Vojnika. Od tu je segel upor v dravsko dolino in

še dalje na Koroško in plameni upora so švigali po Lavantinski, Podjurski dolini in po Rožu. Puntarjem se je pridružila tudi vsa Kranjska od Zidanega mosta do Kranja in Bohinja in vsa Notranjska.

Da bi pokazali moč kmetске vojske in da bi čete strnili in zedinili, so sklicali voditelji shod v Ljubljano. V prvi polovici aprila se je zgrnilo pred obzidje Ljubljane z Gorenjske in Notranjske 5—6000 upornikov. Cesarški namestnik, krški škof Matej Lang, je poslal pred Ljubljano komisijo, ki je zahtevala, naj kmetje zvezo razpuste in se mirno razidejo, k cesarju pa naj pošljejo odposlanstvo s pritožbami. Kmečki poslanci so odpotovali v Augsburg in predložili pritožbe cesarju Maksimilijanu I.; cesar je v posebnem razglasu zaukazal, naj kmetje odlože orožje in nehajo z uporom; v deželo bo poslal cesarsko komisijo, ki bo zaslišala kmete in preiskala njihove tožbe.

Kmetje so z nezaupanjem poslušali cesarski razglas in niso hoteli niti slišati o tem, da bi odložili orožje, kajti s tem bi bilo vse delo za upor uničeno. Medtem so zavzeli tlačani Polhov gradec in grad v Škofji Loki, padel je mirenški grad in padel je grad v Podpeči. Po prvih uspehih, ki so jih dosegli uporniki, se je plemstvo poskrilo po gradovih in niti ni poizkušalo napasti puntarjev. Število uporniških čet se je množilo, njihova organizacija se jeboljšala, uporniki so dobivali vedno več orožja in smodnika in povsod naokoli je šel glas, da se nobena sila ne more meriti z močjo tlačanov.

Za vso Dolenjsko so sklicali puntarji 14. maja zborovanje v Novem mestu; vnovič so potrdili in strnili svoje vrste. Upor se je nadaljeval in kmečke čete so zavzele in porušile gradove: Težki potok pri Novem mestu, Mehovo, Čušperk, Kostanjeviški samostan, grad na Raki, Thurnov grad pri Krškem, Mokronog, Boštanj in celo Brežice ter zajele odposlance deželnega glavarja Auersperga, ki so hiteli po pomoč k hrvatskemu plemstvu.

Koncem maja je bil tabor »kmečke zveze« v Konjicah; prihiteli so odposlanci vseh slovenskih dežel od Kranja do Ptuja in od Celovca do Novega mesta, da še enkrat jasno in odločno poudarijo svoje zahteve. Tam so določili svoje zahteve in odposlali pritožbo cesarju v Gradec. Glavne točke so bile: 1. davke so zahtevali vlastelini po dvakrat, celo trikrat na leto, vsakokrat po 1—2 fl.; 2. roboto je gospoda zvišala čez mero; 3. v primeru smrti pobere graščak kmetu vse, ko bi smel vzeti le enega vola; 4. sodne denarne kazni so krivične, ker vsi gledajo, da bi si nagrabili čim več denarja. Zato celo latove izpuščajo proti odkupnini; 5. mere za vino in žito so zvišale; prav tako desetine, nove mitnine in podobno. Na te pritožbe je prišla komisija v Konjice in na njeno zahtevo so kmetje obljubili, da bodo do konca preiskave mirovali in da ne bodo nikogar več sprejeli v »kmečko zvezo«. Kmetje, ki itak gospodi niso mnogo zaupali, so ostali še naprej pod orožjem in strahovali graščake. Napadli so grad Zbelovo in ga zavzeli, porušili so tudi samostan v Studenicah in ga oplenili.

Plemstvo, ki se je že zavedlo od prvega presenečenja nad punkom, se je začelo naglo zbirati in se pripravljati na odločilen boj. Za poveljnika je bil izvoljen štajerski deželni glavar Sigismund Dietrichstain, ki je dobil še od vlade pomoč 300 mož pehote. Ker je medtem tabor v Konjicah sklenil premirje in

ki bi šel bržčas po drugih poteh in bi danes ne izkazoval tako svojiski obraz in tako visoko kulturno zgradbo, če bi v odločilnem času ne imeli Prešerna, ki je dal našemu narodu z lepo umetniško pesmijo in knjigo opravičilo za njegov obstoj in napredek v smislu njegove Zdravljice: »Prost, ko je bil očakov, naprej naj bo Slovencev dom — Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, de... rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!«

Veseli dogodki

V zadnjem času je KARITAS izplačala po 100 din naslednjim novorojenčkom:

Miklave Ema, Breg, p. Potzela;
Gašperšič Ljudmila, Begunje;
Grozdek Ljudmila, Sv. Jakob ob Savi;
Zaviršek Amalija, Koroška Bela;
Mohorič Franc, Podbelca;
Alič Franc, Notranje gorice;
Kodela Jožef Božidar, Ogeče;
Jernejšek Marija, Črešnjevce, Slov. Bistrica;
Sedlar Stefan, Zagorje ob Savi;
Marn Janez Bogomil, Dolenja vas, p. Zagorje ob Savi;
Kavčič Marija, Blekova vas, p. Dol. Logatec;
Beguš Jožef, Slov. Javornik;
Krek Martin Peter, Stražišče pri Kranju;
Mlinar Ana, Stara vas, p. Ziri;
Horvat Marija, Hrast, p. Vinica pri Črnomlju;
Jančič Stanislav, Maribor, St. Vrazova ulica;
Fröhlich Peter, Preska, p. Medvode;
Visočnik Darinka Marija, Pivola, p. Hoče;
Žuko Miroslav, Šikole, p. Pragersko;
Ferjančič Peter, Ljubljana, Središka;
Hočevar Ivana, Ljubljana, Galjeva;
Štibelj Elizabeta, Vešter, p. Škofja Loka;
Vencelj Jožefa, Petrušnja vas, pošta St. Vid pri Stični;
Perovec Janez, Mežica;
Levec Brigita, M. Mengeš;
Fister Martina, Radovljica;
Vogrinc Stanislav, Zetale;
Zagar Marija, Stahovica pri Kamniku;
Znidaršič Ciril, Bločice, p. Grahovo pri Cerknici;
Znidaršič Metod, Bločice, p. Grahovo pri Cerknici;
Škerjanc Jernej, Volčji potok, p. Radomlje;
Molk Marija, Verd, p. Vrhnika;
Odar Franca, Srednja vas v Bohinju;
Eržen Roza, Log pri Hrastniku;
Bračič Janez, Sp. Leskovec, p. Sv. Andraž v Halozah;
Čufer Marija, Javornik na Gorenjskem.

Po posebnih dodatnih zavarovalnih pogojih za zavarovanje KARITAS sta poleg tega tudi oče in mati novorojenega otroka oproščena enome-sečnega prispevka. Te ugodnosti so deležni samo že nad eno leto zavarovani starši in njihovi otroci.

KARITAS.

Reklama. Neka trgovina s perilom je postavila v svojo izložbo tole geslo: »Svet je ena sama dolina solz. Najboljše si jih obrišete z našimi robci.«

Na slikarski izložbi. Gospodična Dora je pravkar stopila iz paviljona, v katerem si je ogledala razstavo modernih slik. Pred vrati jo sreča znanec: »Kakšen viis napravila na vas ta razstava, gospodična?« — Dora: »Kako naj vam povem? Prepričala sem se, da v resnici stvari niso tako grde, kakor jih slikajo.«

Ali je treba ženo ubogati? Kmetič: »Gospod učitelj, kakšnega mnenja ste, ali je treba ženo ubogati ali ne?« — Učitelj: »Ne, ni je treba!« — Kmetič: »Moja žena mi je namreč danes zjutraj ukazala, da vam prinesem lonec masti v dar.« — Učitelj: »Hm, da, pametno ženo je seveda treba vedno ubogati.«

Ujel ga je. Slavní francoski pisatelj basni La Fontaine je zelo rad jedel pečena jabolka. Nekoč je pustil pečeno jabolko na mizi, da bi se ohladilo, sam pa je odšel v sosedno sobo po neko knjigo. Ko se je vrnil, je našel v sobi enega svojih prijateljev a jabolko ni bilo nikjer. La Fontaine prijatelja prijazno pozdravi in mu ponudi stol, nato pa začne nekaj iskati. Prijatelj: »Kaj pa toliko iščeš?« — La Fontaine: »Tu sem bil pustil pečeno jabolko, pa mi ga je moral nekdo ukrasti.« — Prijatelj: »Pa menda ne misliš, da sem ti ga jaz snedel?« — La Fontaine: »Kaj šel Sicer pa hvala Bogu, da ga nisi.« — Prijatelj: »Zakaj hvala Bogu?« — La Fontaine: »Jabolko je bilo namreč zastrupljeno. Pripravil sem ga za miši.« — Prijatelj: »Joj, potem umrem, potem sem zastrupljen!« — La Fontaine: »Pomiri se, prijatelj, ne bo nič hudega. Samo radovednost me je imela, kam je jabolko izginilo.«

se je del kmečkih čet razšel, je dal Dietrichstainu časa, da zbere čim več čet in se temeljito pripravi.

Medtem je zagorelo na Koroškem: v Labodski, Podjurski in Ziljski dolini je bilo plat zvona in klicalo upornike pod orožje. Cesar je na te vesti izdal razglas, naj se kmetje razidejo, naj razpuste »kmečko zvezco« in naj predložijo pritožbe komisarjem v Velikovecu. Ko niso kmetje ubogali, je sledil ukaz za splošen napad. Dietrichstain je s plemiško vojsko udaril na uporni Altenhofen in ga zavzel; kmalu je napravil red še v Labodski dolini. Podjurske upornike je potolkel pri Velikovecu in s tem je bil upor na Koroškem zaduščen.

Na Kranjskem in Štajerskem je bil določen za poveljnika vojske proti upornikom Jurij Herberstein. Pri Vuzenici je potolkel upornike že koncem junija, in plemiške čete

Ivan Martelanc

Rožica na grob pokojnemu voditelju!

Vsak izmed nas ima kak spomin na pokojnega voditelja. Ne splošen, prav oseben, živ, da je te dni zaplapolal in zatrepetal v srcu kot svetel plamenček, ki ga veterc razpiha, pa ne ugasi...

V juniju 1934 me je pot vodila iz Beograda preko Sarajeva v Split. Tiha želja, da bi mimogrede mogel obiskati dr. Korošca na Hvaru, se mi je spremenila v dolžnost, ko mi je sarajevski interniranec dr. Natlačen izročil pošto, ki da jo moram izročiti neposredno v roke gospodu predsedniku.

Ko je ladja pozno popoldne pristajala, je bil dr. Korošec v pristanišču v krogu samih znancev, ki so ga obiskali. Bila je tam gospa Malka dr. Krekova, gospa dr. Debevčeva, gosposodična P. Kocijančičeva, inž. Muri, Ciril Zebot in sedaj že pokojni France Rogovilčev. Pozdravil sem ga in mu povedal, da prihajam na Hvar mimo Sarajeva. Takoj je razumel in mi naročil, naj ga počakam v njegovi sobi.

Krasen je bil razgled skozi okno hotela. Ob hotelskem stopnišču mogočne palme, levo v polkrogu ob zalivu mesto, v ozadju pa širna morská gladina, ki se je zlato lesketala v večernem soncu. Komaj hip sem utegnil občudovati to krasoto, že je prišel. Veselo, skora poskočno je stopil v sobo.

»Lepo, kaj? Pa mora biti tudi srce veselo, da človek lepoto uživa! Kaj novic iz Ljubljane ali Sarajeva?«

Izročil sem mu sarajevsko pošto. »Pa iz Ljubljane nič?« Bil sem v zadregi; kako naj mu dopovem, da sem le po »naključju« prišel na Hvar. Pa sem se domislil, da imam v torbi izvod svoje knjige o Vzajemni zavarovalnici, ki je prav takrat izšla. »To-le vas bo morda iz Ljubljane zanimalo,« sem boječe pripomnil, ko sem mu knjigo izročil. Poslovil sem se. »Kje stanujete?« je zaklical za menoj. »Ne vem, sicer pa jutri dopoldne odpotujem; mudi se mi v Split.« »Stanovali boste v mojem hotelu, soba toliko in toliko,« je kratko odredil.

Tisti večer ga nisem več videl. Večerjal je zase, v svoji stalni najožji družbi. Z znanci sem se razgledal po Hvaru in kmalu odšel k počitku.

Navsezgodaj sem bil že na obali. Tudi dr. Korošec je bil nenavadno zgođen. Z jutranjo ladjo je namreč dobil nov obisk; prišel je minister dr. Stanko Šverljuga. »Vi,

so s krutostjo napravile red v Mislinjski dolini. Prve dni julija je bil velik boj pri Celju, kjer so bile uporniške čete poražene. Ko je dobil pomoč 1000 konjenikov, se je pomaknil naprej in pri Rajhenburgu prestopil Savo. Vpadel je na Kranjsko in že koncem avgusta ni bilo več slišati o uporih. In septembra meseca so bili uporniki z Dietrichstainom zadnji odločilni boj pri Brežicah. Bili so premagani.

Veliki slovenski punt je bil končan in sledila je kazen. Puntarji so morali plemiški gospodi vso škodo poravnati, naložen jim je bil za kazen »puntarski davek« in tlačanska raja je morala priseči svojim gospodarjem večno zvestobo. Kolovodje upora so deloma pobegnili na Beneško, večinoma pa so bili zajeti in odpeljani v Gradec, kjer jih je pokončal krvniški meč.

mladi gospod,« me je nabodel, »ali se meni tako izročajo knjige? Prinese knjigo, pa ne pove, da jo je on spisal!« se je obrnil do znancev. »Pojdite v mojo sobo, pa se v knjigo vsaj podpišite. Na mizi jo boste dobili.« In je še odredil: »Danes še ne odpotujete, moj gost ste.« Odšel sem v sobo in zapisal v knjigo nekaj besed, kaj, se niti prav ne spominjam več. Pa kako sem se začudil, ko sem knjigo prelistal! Tu kratka pripomba, tam klicaj, drugje podčrtana ugotovitev. Pri vsem delu in v takih okolnostih je še našel čas, da je zasledoval razvoj in napredek naših gospodarskih ustanov! Pa ne površno, ampak temeljito, kakor sem razpoznal še iz razgovora v teku dneva, ko se je ponovno spomnil Vzajemne in mi naročil, naj z veseljem sodelujem pri rasti te mogočne in pomembne slovenske gospodarske ustanove, ki jo čakajo še velike naloge.

Nenavadno dobre volje je bil ta dan. Z ministrom dr. Šverljugo sta odšla z motornim čolnom v Milno ter je med spremljevalce uvrstil tudi mene. Ko sem privlekel izpod klopi v čolnu fotografski aparat in ga vprašal, če smem fotografirati, mi je naročil, da moram »postreljati« vse plošče. Slike so uspele in še dvakrat mi je zaradi njih pisal v Ljubljano in naročal, komu naj jih pošljem. Zvečer sem bil njegov gost tudi pri večerji. Govorilo smo v glavnem o Prosvetni zvezi in njenih bodočih nalogah, pa še sedaj in ob slovesu se je spominjal Vzajemne zavarovalnice in snoval gradnjo njene bodočnosti na njeni zgodovini.

Takšen je bil naš voditelj. Mož velikega razgleda, širokega srca — vsem vse!

Raztresenost. Profesor pride v trafiko in naroči: »Dajte mi, prosim, znamko za 1,50 din!« — Prodajalka mu da znamko, a profesor: »Koliko pa stane, prosim?«

Huda žena. Pri našem sosedu žena nosi hlače. Zadnjič je spet moral mož poslušati pridigo. Točno sem videl, kako je zamahnila z roko in zaklicala: »Samo besedo še zini in jaz sem — vdovalc!«

Sumljiv posel. Jaka: »Cene, kaj pa delaš sedaj pozimi?« — Cene: »Iz premoga delam alkohol.« — Jaka: »Takooo! Od kdaj se pa ti razumeš na kemijo?« — Cene: »Na kakšno kemijo neki? Kradem premog, ga nato prodajam in si za izkupiček kupujem žganje.«

14. XII. 1940.

V mrzel zimski dan je strahotno odjeknila vest, da je nehalo biti sree največjemu Slovincu in prvemu jugoslovanskemu državniku. Dva milijona slovenskih src široma po svetu je zatrepetalo v boli, kakršne niso čutila vse od dni, ko so trgali slovensko zemljo.

V veličastnih pogrebnih slovesnostih, kakršnih so deležni le vladarji, je država in še posebej slovenski narod spremljal ono, kar je od dr. Antona Korošca ostalo smrtnega, v gaj zaslužnih. Med očaki, preroki, buditelji in voditelji našega naroda počiva izmučeno telo tistega, ki je naš narod pripeljal v jugoslovansko svobodo in mislil le to, kako bi skupni dom treh bratov tako uredil, da bo v njem vsakomur lepo in dobro. Časopisje cele države je brez ozira na politično ali svetovno nazorno smer odkritosrečno obžalovalo smrt slovenskega velikana in ga slavilo kot vzor človeka, rodoljuba, politika in državnika.

V svoji smrti nam je dr. Anton Korošec, ki je umrl brez oporoke, kot živa pridiga za današnje dni. Te pridige ni govoril, temveč je po njej živel in delal. Mi vsi smo mu dolžni slediti in tako njegov spomin od roda do roda živ ohranjati. Po kateri poti pojdemo?

Dr. Korošec je bil vzor moža, kalos kagathos bi mu rekli stari Grki. Sin kmečke hiše je to hišo ljubil z vsem žarom svoje velike duše. Kmečki sin je bil, pa je s svojo pojavo in s svojim vedenjem zasenčil mnoge,

ki so zrastle v palačah. Milijone bi lahko imenoval svoje, pa je umrl v siromaštvu. Najvišje položaje je v družbi in državi zavze-



mal, pa se ga ni prijel krivični vinar. Preprosti brusar in siromašna branjevka sta mu bila brat in sestra, kakor so mu bili bratje in sestre vsi, ki so trpeli, in vsi, ki so se trudili biti plemeniti. Sovražil je laž in hinav-

ščino, strahopetnost in zahrbtnost, krivico in zmoto. Osebnost hraber, da je zasenčil junastvo vojaka, je bil dober kot vsakdanji kruh in mehek kot dete, kadar je bil med svojim ljudstvom. — Tudi mi bodimo taki!

Dr. Korošec je ljubil svoj narod in bil resnično pripravljen zanj žrtvovati svoje življenje, če bi to bilo treba. Od trenutka, ko se je kot nižješolec zaprisegel narodnemu delu, pa do svoje prerane smrti je stal na straži za dobro svojega naroda. Salus populi — suprema lex! — Bodimo taki tudi mi!

Dr. Korošec je ljubil našo Jugoslavijo z vsem ognjem in z vso iskrenostjo. Njej je neustrašeno polagal temelje pod najtežjimi okoliščinami, njej je dal na razpolago vso svojo državniško modrost in izkušnjo, njej se je žrtvoval v svobodi in konfinaciji, ona je bila predmet njegovih skrbi in ljubezni vse do zadnjega izdihljaja. Ohraniti naši Jugoslaviji mir in obvarovati narode Jugoslavije vojnih grozot, to je bila njegova največja skrb. — Bodimo taki tudi mi!

Dr. Korošec je bil iskreno vdan visoki kraljevski hiši. Rod Karadžordževićev mu je bil simbol naše skupne sreče in našega skupnega napredka. Ni bil boječ podanik, temveč prijatelj dinastije, kateri je služil zvesto in skrbno iz globoke notranje vere, da dinastija to zasluži. — Bodimo taki tudi mi!

Dr. Korošec je mrtev! Naj živi v naših sreih njegov spomin, da bomo dobri ljudje, zvesti Slovenci in plemeniti Jugoslavlani!

Toš Franjo, Ljubljana:

Ogenj

(Nadaljevanje.)

Češčenje ognja pri starih narodih

Osnova vsem veram tkzv. predzgodovinske dobe je bila: oboževanje narave in njenih sil. Človek je oboževal ogenj, vodo, zemljo, zrak, svetlobo, nebo, zvezde, a tudi razne prirodne pojave. Vse to je vodilo k nastanku mnogobožnih (politeističnih) ver. Pračlovek, ki je živel pod prevelikim vtisom raznih prirodnih pojavov in katastrof, pač ni še mogel doumeti priznanja in češčenja Boga kot čisto duhovnega, nadnaravnega bitja ter je zato svojo prirojeno potrebo po veri in priznavanju nekega od sebe višjega bitja, ki je lastno vsem rodovom vseh krajev in vseh časov, poskušal zadovoljiti na ta način, da je, v svojem obzorju še zelo omejen in popolnoma zaprt v meje same narave, oboževal njo samo, saj se je baš ona razvijala pred njegovimi očmi kot ono ogromno področje, v katerem je opazal nepregledno množino neizmernih in nepreračunljivih moči in nepremagljivih sil. Ta »vsemogočna« priroda se mu je povsod protivila, celo tam, kjer je

s svojo razumsko silo prodril že malo globlje v njeno življenje ter se mu je prikazovala kot neka nerazrešljiva tajnost. Tako je človek vključil svojemu razumskemu napredku, vendar vedno bolj in bolj omrežen od čarobnosti raznih naravnih pojavov, začel po božje častiti razne naravne sile, priznavajoč na eni strani neko božanstvo neba, a na drugi neko božanstvo zemlje. Tako je končno začel človek oboževati tudi ogenj kot ogrevajoče in oživljajoče božanstvo ali pa tudi kot uničujočo silo.

Posebno pozornost človeka je privlačevalo sonce kot središče in vse obvladujoča sila vsega vidnega sveta, kot obči izvir luči, toplote in vsega življenja na zemlji. Pač ni čudno, da je vsled vsega tega človek bil prepričan, da sonce ni mrtvo telo, ampak živo duhovno bitje in ga je častil po božje.

Oboževanje sonca je bilo najbolj razvito pri onih prastarih narodih, ki so se preživljali z živinorejo in poljedelstvom, manje pa

Oporoka dr. Antona Korošca:

Marija z Brezij, kraljica Slovencev!

Globoko potrta smo spremili zemske ostanke velikega pokojnika dr. Antona Korošca v gaj zaslužnih — v Navje. Vse nas je navdajala velika skrb, kaj bo z nami, zakaj zapustil nas je oče, dobitnik vsakomur. Kot sirote nas je begala misel, kdo bo skrbel za nas, ko nimamo več vodnika, ki bi nas vodil skozi boje in viharje, skozi težave, ki jih prinaša življenje. Tedaj pa je posijala v to žalost zamisel velikega pokojnika, kakor bi se bil zavedal, da ga ni, ki bi nas vodil, ko je naročil: Marija z Brezij naj bo vaša Vodnica, vaša Kraljica!

Takole je sam razlagal: »Večkrat nastopijo časi v zgodovini narodov, ko narodno misel ne more več javno širiti, ne govoriti o njej. Pa mora takrat vendarle vsak narod zdržati, da se ohrani kot narod. Tako imajo Poljaki svojo čenstohovsko Marijo, mi pa imejmo brezjansko Marijo, da nas vodi in za nas skrbi, ko nihče drugi tega ne bo mogel in smel.«

Škofijsko vodstvo Marijinih družb v Ljubljani je to misel že začelo izpolnjevati, še preden je izvedelo za oporoko. Jugoslovanska tiskarna je po zamisli Škofijskega vodstva Marijinih družb izdala v krasnem posnetku Marijo z Brezij, in sicer v velikosti 50 krat 66 cm. Mnogo Slovencev je sliko že naročilo in jo ustoličilo v svojem do-

mu. Zato bo oporoka pobuda tudi za druge, ki slike še niso naročili, da si sliko omislijo in tako izpolnijo zadnje naročilo velikega pokojnika.

Slika Marije z Brezij nas bo tudi spominjala na našega voditelja. Še v življenju je bila njegova beseda Slovincem sveta, koliko bolj šele sedaj, ko je to njegova draga zapuščina in velika oporoka.

Skofijsko vodstvo Marijinih družb se ob tej priliki obrača na vsakega zavednega Slovence, da skuša to zadnje naročilo velikega pokojnika čimprej izpolniti. — Cena slike je 40 din.

U spomin dr. Antonu Korošcu!

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani je spomin pokojnega slovenskega voditelja počastila z dobrimi deli. Poklonila je odboru za zimsko pomoč revnim lep znesek 50.000 din. Dalje se je spomnila akademikov, ki so bili pokojnemu dr. Korošču posebno pri srcu, ter je ustanovila dve ustanovi za nje, vsako po letnih 5.000 din. — Generalni ravnatelj Vzajemne zavarovalnice Josip Pehani je sam poklonil v počaščenje velikega pokojnika 500 din za dijaško kuhinjo na drž. učiteljsku v Ljubljani. V isti namen so zbrali med seboj in darovali 3.341 din nameščenci Vzajemne zavarovalnice.

Ormož, 5. XII. 40.

ZAHVALA

Spodaj podpisana se zahvaljujem Vzajemni zavarovalnici, oddelku Karitas za točno in takojšnje izplačilo posmrtnine po mojem možu.

GLASER MARIJA, s. r.

Moderno. »Kako to, da sama češeš psička. Ali nimaš služkinje?« — »Imam jo, ali ona je vedno tako zamazana in nemarna. Sicer pa sedaj tudi časa nima, ker koplje našo — hčerke.«

Avtomobil namerava kupiti. Gospa Tinka: »Slišim, da je vaš mož kupil nov avtomobil.« — Gospa Tonka: »Kupil ga še ni, a namerava ga.« — Gospa Tinka: »Aha, potem sedaj gotovo gradi garažo?« — Gospa Tonka: »Še ne. Najprej je preštudiral strokovno knjigo o popraviljanju avtomobilov, potem si je kupil vrv za vlečenje avtomobilov, sedaj si pa nabavlja hišno lekarno in sklepa zavarovanje zoper nezgode...«

Zavarovanju

K A R I T A S,

Ljubljana.

Podpisana sva zavarovana pri oddelku KARITAS. Rodila sta se nama dvojčka, za katera sva prejela za vsakega po 100 din. To obče koristno zavarovanje vsakomur najto-pleje priporočava.

Bločice, 15. XII. 1940.

Z odličnim spoštovanjem

Znidaršič Frančiška
in Jožef, s. r.

pri lovskih in ribiških ljudstvih. Poljedelci so pač mnogo bolj občutili blagodati sonca, a na drugi strani tudi njegovo strašno, uničujočo silo kot lovci ali ribiči. Tako nam poročajo, da so tartarski Masageti soncu žrtvovali svoje konje v znak hvaležnosti, da jih je po dolgi in hudi zimi rešilo mraza, medtem ko so se od sonca ožgani Afrikanci bali istega sonca kot svojega največjega sovražnika.

Praprebivalci Severne Amerike so sonce častili kot eno svojih najvišjih božanstev, a najvišjo stopnjo razvoja je kult sonca dosegel pri rodovih na Luzijani, katerim je načeloval poglavar z imenom Sonce. Ta sončni poglavar pa je bil obenem najvišji duhovnik. Svoje obrede je vršil v templju, sredi katerega je gorel večni ogenj in ob katerem so se trikrat dnevno vršile molitve. Vsako jutro se je duhovnik ob sončnem vzhodu postavil ob vhodu v tempelj, obrnjen proti vzhodu je glasno zavriskal in se vrgel trikrat na zemljo. Ob njegovi strani je živela njegova sestra ali njegova najbližja sorodnica, ki je edina od vseh žensk smela prestopiti prag templja. Ta »družina sonca« pa je jemala k sebi tudi služabnike izmed svojih podložnikov, ki pa so jih ob smrti poglavarja pobili, da bi mogli slediti svojemu gospodarju kot njegovi spremljevalci. V Meksiki so prvotni prebivalci po svojih templjih častili vzhajajoče sonce na ta način, da so trobili s trobentami in zažigali razna kadila. Stari prebivalci Peruja so smatrali sonce za praočeta in ustanovitelja njihove slavne dinastije Inka, ki so vladali kot namestniki sonca.

V finski mitologiji je najstarejše ime božanstva »Ukko« in označuje boga neba, ki kraljuje na nebu — nad oblaki. Mavrica je njegov lok, s katerim strelja svoje goreče puščice na zemljo. Ukko uravnava oblake in vetrove ter je gospodar groma in bliska. Kult sonca pa se pojavlja tudi pri Madžarih, ki so mu žrtvovali bele konje.

Stari egipčanski bog »Rak« ni nič drugega kot sonce, ki se na svojem čolnu prevaža po nebu in po podzemlju. Darovali so mu ogenj in mu ob posebnih prilikah žrtvovali tudi rdečelase ljudi. Tudi stari semitski narodi so skozi dolga stoletja oboževali sonce. Babilon, ki je prav za prav prvotna zibelka poganstva, je častil »Bel-a« kot boga neba, svetlobe in ognja in mu je postavil znameniti osemnadstropni in 600 čevljev visoki tempelj, čigar razvaline se še dandanes vidijo. Tudi kanaanski »Moloh« ni prav nič drugega kot babilonski Bel. Bil je bog ognja, sončne vročine, ki tepe zemljo z nerodovitnostjo in s kugo ter suši studence in ustvarja strupene vetrove. Malik je predstavljal človeka z živalsko glavo in z razprostrtimi rokami. Bil je vlit iz kovine in v notranjosti votel. V času darovanja so v notranjosti kipa zažigali ogenj, tako da je malik bil ves razžarjen. Žrtvovali so mu otroke, polagajoč jih med malikove razprostrte roke, od koder je nesrečna žrtev zdrknila v njegovo gorečo notranjost. Da bi žrtvovanje bilo tem bolj učinkovito, so starši svoje otroke morali žrtvovati prostovoljno in samemu žrtvovanju prisostvovati brez solza in stokanja. Niti sama žrtev ni smela jokati, kar so nesrečni starši in svoji preprečevali tako, da so njen jok dušili s poljubljanjem.

Današnji, moderni hinduizem je prav tako prepojen z onim prastarim kultom sonca. Sonce (»Savitar«) je ono božanstvo, ki ga v svoji molitvi (»gāyatri«) dnevno kliče na

pomoč vsak bramanec: »Razmišljajmo o zaželjeni svetlobi božanskega sonca, ki naj vzbudi našega duha...« Bramanec moli k soncu vsako jutro tako, da stoječ samo na eni nogi in gledajoč proti vzhodu steza svoje roke proti soncu izgovarjajoč svojo molitev, ki končuje s prošnjo: »O da bi sonce gledalo sto let, o da bi živelo sto let! O da bi se z božjo pomočjo, občudujoči nebo preko teme mogli približati soncu — bogu — žarke razširjajoči svetlobi.«

Oboževanje prirodnih sil, med njimi tudi ognja, je pri arijcih vsekakor našel že njihov prerok Zaratustra, za katerega njegovi pripadniki verujejo, da se je na čudežen način rešil z nekega hriba, ki je nenadoma začel ves goreti ter da je tam videl in spoznal pravega boga. Bistvo perzijskega verstva je bil ogenj, saj so oni pri vsaki daritvi vedno najprej častili ogenj, ki je gorel na žrtveniku. Perzijcem je bil ogenj nekaj najsvetejšega, ki se mu pa ni smelo nič žrtvovati, ker bi bil sicer razžaljen. Ksenofon nam poroča, da so pred perzijskimi kralji vedno nosili ogenj.

Tudi Grki so imeli svoje prastaro božanstvo ognja, ki so ga imenovali Hestia. To božanstvo je v vsaki hiši predstavljalo domače ognjišče. To družinsko ognjišče je bilo torišče vseh družinskih molitev ter družinsko duhovno središče, kjer so bivali vsi hišni bogovi. Ob ognjišču — družinskem oltarju — je družina obhajala svoje praznike, tu je našel varno zatočišče tudi vsak tujec in preganjanec. Kakor družina je imela tudi občina, da celo država, svojo Hestio, ki je bila središče vseh njej pripadajočih družin, veliko javno ognjišče, kjer je neprestano gorel večni ogenj.

Poleg Rimljanov (Vulkanus in Vesta) ter Germanov (Loki) so, kot nam je znano, tudi stari Slovani častili boga groma in ognja, ki so ga imenovali »Perun«. Tudi v njegovem templju je gorel večni ogenj, ki so ga stražile device. Če pa bi te device dopustile, da jim večni ogenj ugasne, so jih žive sežgali, a duhovniki so nato kleče med posebnimi obredi zanetili nov ogenj s pomočjo kresilnega kamna, ki ga je malik — Perun — držal v roki. (Dalje prihodnjič.)

Kdor nikdar stradal ni, ne ve, kako lačnemu kruhek diši.

(A. M. Stomšek.)

Ilustracije in klišeji dajo reklami šele pravo lice. — Za reklamo v visokih nakladah uvažujte le offsettisk, ki je danes najcenejši!



Kamenotiske Knjigotisk
Bakrotisk & Klišarna
Litografija & Offsettisk

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA
LJUBLJANA
KOPITARJEVA UL. 6**



Mojim dragim mladim prijateljem!

Mraz je, hud mraz. Ubogi ptički čivkajo ob zaledenem oknu. Tako žalosten je njih glas. Smilijo se mi. Odprem okno in jim nasujem zraka. Pa kriče zbežijo, kakor da bi hoteli reči nekaj drugega, da niso lačni, temveč da so žalostni. Tja proti severni strani Ljubljane letijo in se spet vračajo ter pojejo svojo žalostno pesem. Kaj je tam na severu? Ali veste, mladi prijatelji, kaj je tam?

Bil je silno mrzel decembrski dan. Deset-tisoč so se zgrnili tisti dan v Ljubljano. Drugače so vedno prihajali veseli, razigrani, v uniformah in s svetilnikajočimi se prapori. Tokrat pa so vsi bili tihi, nemi in zaviti v črtno. Samo dotaknil se je z nemim vprašanjem drug drugega in že so solze zalile obraz ter se v ledenih kroglicah zatakale po zmrazli zemlji kot drobni biserčki. Na milijone takih biserov sem takrat videl v Ljubljani. Komu so veljali? Tistemu, ki je ta dan v mogočnem spremstvu vsega naroda romal po svoji zadnji poti na sever Ljubljane, da si odpotiše v gaju največjih, kar jih je rodila slovenska mati.

Uganili ste, kaj ne! Dr. Korošca ni več med nami. Saj ste ga mnogi poznali, tega vedno ljubeznivega gospoda, ki mu je z blagih oči sijala le dobrota in usmiljenje. Po imenu in po delih ste ga pa poznali prav vsi. Da, tega gospoda živga nikdar več ne bomo videli. Strašno! In vendar bi prav v teh časih, ko je svet omrežen v sovraštvo in klanju, tako zelo potrebovali njega, ki je bil sama plemenitost in ljubezen.

Prijatelji! Stopimo krepko na pot, po kateri je hodil naš nesmrtni voditelj! Skrbno varujte njegovo sliko v svojih srčih in nikdar ne pozabite, da smo imeli moža, ki je živel le za druge, le za svoj narod, le za našo državo. Ker ga sedaj ni več, moramo vsi stopiti bližje skupaj, pozabiti vse medsebojne prepirke in se vneli v veliki ljubezni do bližnjega, do Slovenije, do Jugoslavije in do mladega kralja. Tako bomo vsaj skromno nadomestili izgubo, ki je s smrtjo dr. Korošca doletela naš narod in našo državo.

Mislím, da bomo spomin našega voditelja najlepše počastili, če se vnamemo za tisto, kar je on vedno delal in v čemer je bil resnično velik. Zato vam zastavljam tudi nalogo, ki naj vam razodene eno potezo na mogočnem liku našega pokojnega dr. Korošca. V naslednjem imate

ZLOGOVNICO:

a, a — ba, bla, bo — ea, ca, ce — dar, de, di, di, dov, dur — e, e, e, en — fri — go, grad — i, i, i, — ja, ja, ja, je, ju — ka, ka, ka, ke, ko, ko, ko — la, le, li, li, li — ma, me, mi, mi — na, na, na, nar, nec — o, o, o, o, o — pa, pa, par, pe, pi — ra, ra, ra, ra, ra, rač, re, reh, ri, ri, ri, ris, ro, ru — sa, se, sel, si, sla, son, sti — šal, šec — ta, ta, ta, ta, ter, ti, tor — ve, ver, vi, vo, vro — zak, zi.

Iz teh zlogov sestavite besede, ki bodo sledeče pomenile: 1. Mestece na otoku Krku. — 2. Gora — visoka 2522 m — južno od mesta Foče v zetski banovini. — 3. Sveta dežela. — 4. Mestece na Gorenjskem, ob železniški progi Kranj-Jesenice. — 5. Sosedna naše države na zahodu. — 6. Priprava za pisanje, tuljenje, kakor jo imajo tovarne. — 7. Dolga in široka voda, tudi mesto na Jadranu. — 8. Veliko mesto v Turčiji, a leži še v Evropi. — 9. Slavní učenjak in iznajditelj mnogih električnih naprav. — 10. Najbližji možki sorodnik. — 11. Tisto, o čemer pravijo, da je sveta vladar. — 12. Ime mladega kralja, ki bo letos polnoleten. — 13. Grd zločinec. — 14. Francoska pokrajina na naših tleh v času Napoleona. Pesnik Vodnik ji je zapel pesem-budnico. — 15. Globoko pod zemljo koplje. — 16. Tisti, ki orje. — 17. Ruski vojak na konju, znan po svojih ognjevitih pesmih. — 18. Edini sin. — 19. Trdo ima lupino, a jedro je zato okusno. — 20. Glavno mesto dr-

žave, ki meji na zahodu na našo državo in divja sedaj v njej vojska. — 21. Njegovo ime čitate v vsaki »Mladi moč«. — 22. V vodi plava. — 23. Del sveta, v katerem se zadnji čas bijejo hude bitke. — 24. Nam vsem najdražja država. — 25. Ime kralja oziroma carja v slovanski državi na Balkanu. — 26. V zrak zleti, se razpoči in nas z zvezdicami posuje. — 27. Del sveta, ki bo morda odločil o končnem izidu sedanje vojske, pa se sedaj še ne vojskuje. — 28. V vsakem šolskem razredu je. — 29. Pravijo, da se je človek iz nje razvil. (Jaz nikakor nočem biti njen sorodnik!) — 30. Brez nje ni zveščanja. — 31. Nebesna stran. — 32. V tej »Naši moči« je njegova slika. — 33. Vrsta solate. — 34. Glavno mesto drinske banovine. — 35. Dolgouha domača žival, ki ni nič kriva, če se z njenim imenom kdaj tudi ljudje zmerjajo. — 36. Ena izmed nadlog, za katero prosimo v listanjih vseh svetnikov, da bi nas je Bog obvaroval. — 37. Letni čas, za reveže posebno neprijeten. — 38. Del sveta, ki se ponša s kulturo, pa je ves v vojnem divjanju.

Najprej rešite to zlogovnico. Kako? Tako, da napišete najprej številke 1—30 drugo pod drugo. Desno od številke nato vpišite besede, ki jih boste našli v prednjih zlogih in ki bodo pomenile ono, kar je pri posameznih številkah spredaj označeno. Nič ne de, če n. pr. prve koj ne pogrutaš. Poišči najprej tiste, ki so lažje. Zloge k najdenim besedam takoj prečrtaj. Tako boš imel vedno manj zlogov na razpolago in boš vedno lažje reševal. Ko boš imel vse besede, vzemi po vrsti vsaki besedi prvo črko. Če te črke prečitaš, dobiš dve vrstici iz neke S. Gregorčičeve pesmi. Ti dve vrstici naj bosta za naslov nalogi, ki jo nato napišeš in meni pošlješ. Pripominjam, da boš našel po vsebini to, o čemer piše ta »Naša moč« v članku »Blagor usmiljenim!«

Pravilne rešitve zlogovnice skupno z nalogo pošljite do 28. februarja 1941 na naslov: Uredništvo »Naše moči«, Ljubljana, Vzajemna zavarovalnica. Stir' najboljšo rešitve bom nagradil z lepimi knjigami.

Sedaj bi pa moral odgovarjati še številnim dopisnikom. Če bi hotel vsem odgovoriti, bi moral imeti na razpolago celo »Našo moč«, pa bi najbrže še bilo premalo. Zato naj mi oprostijo tisti, ki ne bodo dobili odgovora. Nikar pa naj ne mislijo, da njihova pisma z naslodo vržem v koš. Ne, vsako pisemce z resnično radostjo prečitam.

Prej pa moram še povedati, kdo je zadel nagrade. To so:

1. Dvorjak Marija, učenka 5. r. ljudske šole, Turiška vas 17, p. Šmartno pri Slovenjem Gradcu. — Vesel sem, Marija, ko mi pišeš, s kakim navdušenjem doma čitate »Našo moč«. Samo večkrat se moraš oglasiti.

2. Mežnar Ivan, učenec 6. r. ljudske šole, Selo 1, p. Zirovnica. — Prešernovo rojstno hišo bi pa res rad videl. A kaj, ko nimam smuti, da bi se šel s teboj — prismuk, ali kako se temu zviranju pravi. Morda pridem na spomlad.

3. Koje Viktor, učenec 4. r. ljudske šole, Šostanj, Mussijeva pot 3.

4. Jeretina Frančiška, učenka 5. r. ljudske šole, Rahoče 24, p. Lukovica pri Domžalah.

Vsem tem pošljem nagrade enkrat do začetka februarja.

Francelj iz Stranske vasi, nikar se ne huduj, če nisi koj prvič zadel dobitka. Potrpljenje je pač božja mast. Če se boš večkrat oglašil, prideš morda le kdaj na vrsto.

Isto velja za Tebe, Marija iz Gorice pri Leskovcu. Prav lepa hvala za voščilo. Tudi jaz želim Tebi, da bi srečno prebrodila šolske težave in bila staršem v veselje. Samo to mi moraš drugič povedati, v kateri razred in v kakšno šolo hodiš.

Zahvala

Podpisano se najlepše zahvaljujem zavarovanju Karitas za izplačano darilo v znesku 100 din ob rojstvu moje hčerke Emice, kakor tudi za opis enomesečnih prispevkov ter jo tudi drugim prav iskreno priporočam kot res socialno ustanovo.

Polzela, 8. dec. 1940.

Miklavs Alojzija, s. r.

Vsa lepota

Je brez čednosti praznota.

Mlado lice lepo ni,

Če ga čednost ne svetli.

(A. M. Stomšek.)

Cenjena

KARITAS,

Ljubljana.

Najlepše se zahvaljujem posmrtninskemu zavarovanju KARITAS za izplačilo 100 din ob rojstvu mojega novorojenčka.

Najtopleje priporočam vsakomur to prekoristno zavarovanje. Kako mi je prav prišlo teh 100 din, posebno sedaj, ko se moj mož nahaja na orožnih vajah!

Ročica, dne 3. dec. 1940.

VALERIJA BRUMEN, s. r.

Zanesljivo znamenje. »Sedaj vem, da me moj mož ne ljubi več.« — Iz česa to sklepate? — »Od-potoval je v aeroplanu, vrnil se je pa z navadnim osebnim vlakom.«

Na letovišču. On: »Neverjetno, kako hitro nama tu poteka čas! Saj ni mogoče, da sva že tri tedne tu?« — Ona: »Ali si to ugotovil s pomočjo koledarja?« — On: »Ne, samo v denarnico sem pogledal.«

P. n.

Vzajemna zavarovalnica,
oddelek KARITAS

Ljubljana.

Podpisani se najlepše zahvaljujem naši Vzajemni zavarovalnici, oddelku KARITAS, za hitro izplačilo zavarovalnine po moji pok. ženi Matildi ter vsakomur najtopleje priporočam ta domači solidni zavod.

Ogeče pri Rim. Toplicah,
dne 29. nov. 1940.

Prodner Ivan, s. r.,
železničar v pok.

ZAHVALA

Podpisani se prav lepo zahvaljujem **KARITAS** za izplačilo 100 din ob rojstvu mojega sina Francita in zavarovanje **KARITAS** vsakomur priporočam.

Zahvalo objavite v »Naši moči«.

Mohorič Peter, s. r.

Podblica 25.

Selca nad Škofjo Loko.

Rossini in njegov »Seviljski brivec«. Kakor je znano, je slavni Rossini zložil svojo opero »Seviljski brivec« v štirinajstih dneh. Ves čas dela na tej operi ni Rossini šel nikamor iz hiše. Seveda mu je v teh dneh zrastle brada, da je bil videti kot kak razbojnik. Ko je delo končal in se pokazal na ulici, ga sreča prijatelj in mu reče: »Rossini, kakšen pa si? Saj te ni spoznati v tej bradi!« — Rossini pa odgovori: »Da, da, če bi bil namreč zadnje dni šel k brivcu, ne bi bil mogel pravočasno končati svojega »Brivca«.



ZANATSKA BANKA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE A. D.

podružnica LJUBLJANA

nemoteno

dovoljuje posojila obrtnikom in obrtnim podjetjem.

Resničen doživljaj. Slavni francoski pisatelj Anatol France je nekoč povedal tale svoj doživljaj: »Po svetovni vojni sem šel enkrat v Blois, da vidim ta čudež lepote. Čuvaj me je vodil od sobe do sobe in mi živahno razlagal njih zgodovino. Ko pridemo tako v neko sobo, pravi: »In tukaj je soba, v kateri je bil po naročilu hudobne Katarine Medici ubit vojvoda Guise.« — »Kako to? Ko sem bil pred vojsko tu, ste mi pokazali povsem drugo sobo, v kateri naj bi se bil ta uboj izvršil?« — Ne da bi se le za hip zmedel, mi čuvaj odgovori: »Seveda, seveda, spominjam se. Takrat smo nanroč to sobo, ki je prava, popravljal.«

Zahvala

Podpisana se Vzajemni zavarovalnici, oddelku **KARITAS** najlepše zahvaljujeva, da nama je izplačala, kljub temu, da sva šele nekaj mesecev zavarovana, sozavarovano vsoto po najini umrli hčerki Mariji, katera je bila brezplačno sozavarovana.

KARITAS je res pošteno in koristno zavarovanje!

Prosiva, da objavite najino zahvalo v »Naši moči«.

Gorje, 12. dec. 1940.

JUSTIN Marija in JERA, s. r.

Zg. Gorje pri Bledu.

Vinko iz Prapreč! Ko sem čital Tvoje pismo, sem se takoj obrnil na žreb in ga mišo prosil, naj se Te usmili. Pa je bil žreb nekam osoren z menoj in mi je brez besede obrnil hrbet. Morda si se mu kaj zameril. Mogoče tudi ni verjel vsega, kar sem mu lepega o Tebi povedal? Bog ve! Miloša iz Beograda je bil pa žreb že prijel, a ga je takoj spet spustil v koš, čim je videl, da Miloš ne pove, koliko je star in kakšen dijak da je. Dijak je lahko v 1. razredu gimnazije ali pa že na vseučilišču. Moj žreb pa hoče vse vedeti.

Zato, Miloš, drugič se žrebu bolj natančno predstavi!

Janez iz Briš! Tvojo križanko morda kdaj porabim. Seveda jo bom moral najbrže precej opiliti.

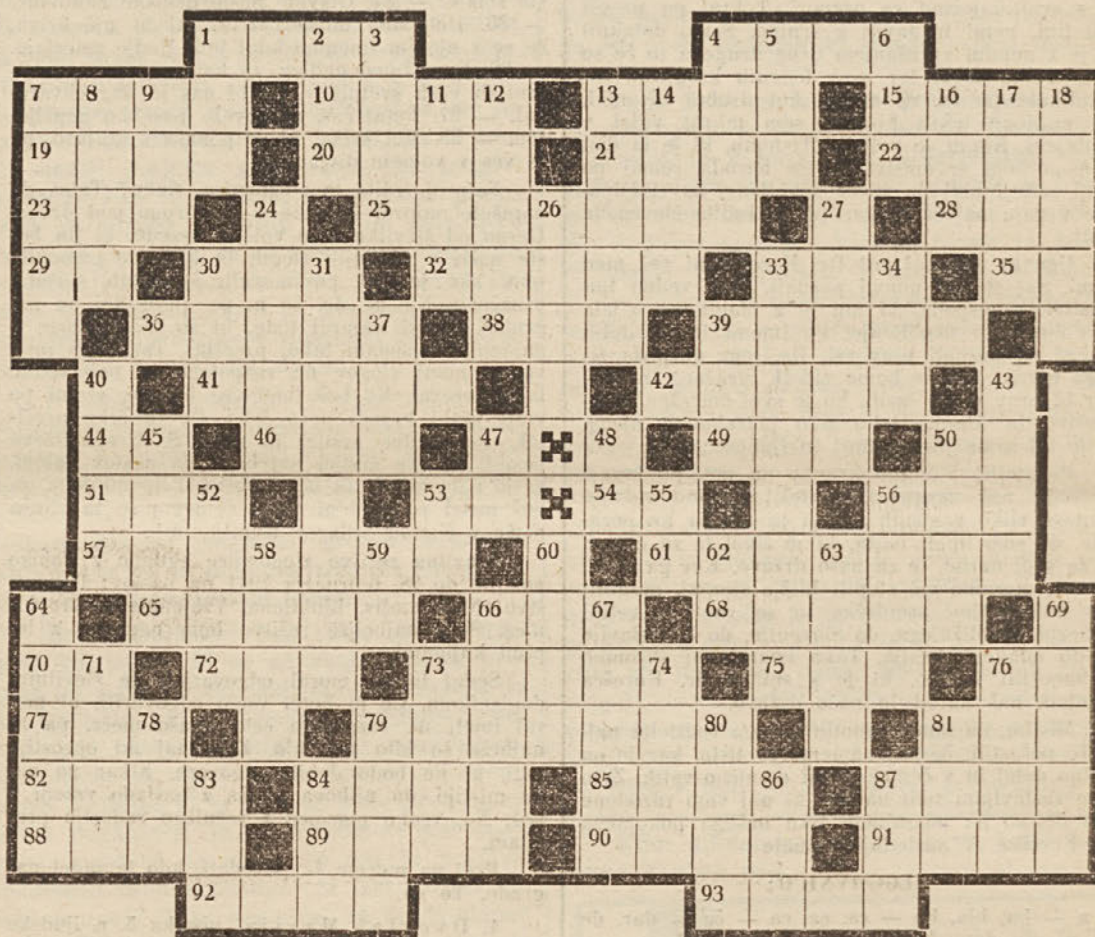
Dosti za tokrat! Sedaj imate šolo in vem, da se gulite in pilite, pa zato nimate preveč časa za čitanje. Le pridno se učite, da vas bodo veselili Bog, domovina in starši.

Vsi lepo pozdravljeni!

Br. Ivo.



Nagradna križanka



Vodoravno: 1. Koroška gora, v kateri po pripovedki spi kralj Matjaž s svojo vojsko. — 4. Drugi izraz za opis (n. pr. neke dobe) ali očitjanje (n. pr. nekega zaključenega pojava). — 7. Kraj pri Slovenjem Gradcu kjer dekanuje in župničuje slovenski pisatelj Fran Ks. Meško. — 10. Pokrajina v Aziji med Kaspiškim morjem, Turansko nižino, Arabskim morjem in Hindukušem. — 13. Znana peščena puščava v Mongoliji. — 15. Prvotno ovčja koža. Beseda je znana iz grške pripovedke o Jazonu, ki je šel po tako kožo — ki pa je bila zlata — z nekaj svojimi junaki v Kolhido. V bivši avstrijski monarhiji je spadala beseda v naziv visokega cesarskega odlikovanja. — Tudi neka čevljarska zadruga v Sloveniji se tako imenuje — 19. Lenuh v čebelji družini. — 20. Znak za kakovost (višino, dolžino) tona v glasbi. — 21. Sveta žival pri starih Egipčanih. — 22. Del roke. — 23. Svetnik, h kateremu se zatekamo v raznih boleznih; tudi slovenski izraz za tujko termin. — 25. Časnikar (drug ne tako dober izraz). — 28. Zid (drug naziv). — 29. Igralna karta. — 30. Plod (n. pr. drevesa). — 32. Isto pomeni in enako se začne kot beseda pod vodoravno 30. — 33. Hladno orožje, ki dandanes služi le še za parado. — 35. Kratica za »kraljevskic«. — 36. Ostra začimba. — 38. Zabava (šport) v prosti

naravi (divjačina prinaša smrt). — 39. Pesnik nežnih in mehkih občutij. — 41. Ropar, »strah kranjske dežele«. Ime igre, ki jo je že davno spisal sedanji starosta slovenskih igralcev Danilo. — 42. Del telesa (posušen služi tobakarjem). — 44. Skrajni v morje širleči del kopne zemlje. — 46. Grd zločin. — 49. Sedmi del tedna. — 50. Oblika pomožnega glagola. — 51. Prva beseda v naslovu znane in tudi pri nas že mnogokrat izvajane Gotovčeve opere. — 53. Predlog. — 54. Kakor vodoravno pod 50. — 56. Domača žival, znana po svoji zvestobi. — 57. Delavnica obrtnika, ki dela navadno ponoči (kar je v zadnjem času prepovedano). — 61. Italijanska libijska trdnjava, ki so jo začetkom letošnjega januarja zavzeli Angličani. — 65. Javni uradniki, ki samostojno opravljajo določene javnopravne posle (n. pr. registracijo pogodb, overovljenje prepisov in podpisov itd.). — 66. Oblika, ki jo dobe predmeti, če jih naložimo na en kraj; tudi v trgovanju znan izraz. — 68. Zdravilo, ki vsebuje obrambna sredstva zoper nalezljive bolezni in ki ga zdravniki bolnikom (pa tudi zdravim) vbrizgavajo. — 70. Vrsta žita. — 72. Navaden števnik. — 73. Sresko mesto in pristanišče na južnovzh. obali Boko Kotske. — 75. Plica pevka (tudi priimek znanega slovenskega zgodovinarja). — 76. Prislov časa. — 77.

»Gospod« v goveji družini. — 79. Star (neslovenski) izraz za raj. — 81. V naših časih vse človeštvo po njem hrepeni. — 82. Eden izmed 12 tako zvanih malih starozaveznih prerokov. — 84. Mesto v Sremu na južnem podnožju Fruške gore ob železniški progi Zagreb—Beograd. — 85. Tujka, ki pomeni »vseeno«. — 87. Mesto v Hedžasu v zapadni Arabiji, Mohamedov rojstni kraj in zato cilj mohamedanskega romanja. — 88. Rimski cesar, znan po požigu Rima in krutem preganjanju kristjanov. — 89. Ploskovna mera (57,55 a). — 90. Dve enaki enozložnici, ki jih uporabljamo v dolgi vrsti pri petju, če ne znamo smiselne besede. — 91. Bajeslovni grški junak, glavna oseba Homerjevega epa »Ilijada«. — 92. Oaza v severni Libiji puščavi (v sedanji vojni izhodišče južnega krila prodirajoče angleške armade). — 93. Izraz, ki pomeni »povsem isti«.

Navpično: 1. Znan starejši filmski igralec, komik (šaljivec). — 2. Kemični element (označujemo ga s Sn) iz katerega n. pr. izdelujejo stanoli. — 3. Izraelski veliki duhovnik, Mojzesov brat. Znan je dogodek o njegovi palici. — 4. Gora na Koroskem. — 5. Divja zver; izraz poznate pa tudi iz praznoveststva. — 6. Drugi izraz za jelo. — 7. Občutek, ki nas zajame, če se česa bojimo. — 8. Grški bog ljubezni. — 9. Preprosta strelska priprava, ki jo dandanes uporabljajo le še otroci za igro. — 11. Sveta gora v Grčiji, naseljena le po pravoslavni menihih. — 12. Naslano, kadar hoče mnogo ljudi na istem mestu (n. pr. v trgovini) istočasno opraviti kak posel. — 13. Bolgarski politik. — 14. Stena (navadno lesena, n. pr. pri slemenu). — 16. Čebelji panj. — 17. Nekaj, kar zaradi lastne izobrazbe sprejemamo od drugih ali iz knjig, pa tudi iz lastnih življenjskih izkušenj. — 18. Znan filmski igralec. — 24. Tanek, elastičen meč, ki so ga zlasti uporabljali pri viteških dvobojih. — 26. Druga beseda za malika. — 27. Važno božanstvo starih Slovencev, bog groma in bliska. — 30. Velika valjasta posoda (navadno za vino). — 31. Pristaš načela, da je ljudstvo izvor oblasti. — 33. Slovenski minister z najdaljšo neprekinjeno dobo ministrovanja. — 34. Gnojna tvorba. — 37. Del živalskega telesa. — 39. Trdna oblika vode. — 40. Oster, skoro grozen. Izraz uporabljamo zlasti, če hočemo povedati, kako nekdo gleda. — 43. Ostro kmečko orodje. — 45. Nekdanji izraz za to, kar sedaj v vojski nazivamo komoro. — 47. Prihodniška oblika pomožnega glagola. — 48. Nekaj, okoli česar se kaj vrti. Ima jo vsako vozilo, pa tudi v mednarodni politiki je znana. — 50. Tržni dan. — 52. Vojaška obrambna naprava na zemljišču. — 53. Trdilnica. — 55. Sibirskaja reka. — 56. Sedanji papož. Imenuj ga po latinsko, kar ni prav nič težko! — 58. Drugi izraz za očka. — 59. Kratica, ki jo privedemo ministrskemu naslovu, kadar minister zdrkne z ministrskega stolčka in ga še niso nagradili s pokojnino. — 60. Kraj v Dravski dolini, zahodno Marenberga. — 62. Kakor vodoravno. — 63. Telovadna priprava. — 64. Svelnik, zavetnik slovenskih vinskih gor. Tudi ime nekaterih znamenitih papežev. — 66. Cerkevno petje. — 67. Drugi izraz za »ničvreden«.

hudoben. — 69. Isto kot pod navpično 66. — 71. V posteljnihi blazinah je (uporabi 2. sklon edn.). — 73. Sedanji vojaški izraz za nož, bodalo. — 74. Glavno mesto države v severni Evropi. — 76. Znani v papir zaviti bonboni. — 78. Vzvišeno mesto v cerkvi. — 79. Domača žival (spada med perutnino). — 80. Prostor v Ljubljani, kjer sedaj leži mrlič pred pokopom. Znamenito umetniško delo največjega slovenskega gradbenega umetnika! — 81. Kovč ga potrebuje, pa tudi orglje brez njega ne pojejo. — 83. Mednarodni znak za klie na pomoč. — 84. Razrita zemlja. Vojakom je zlasti dobrodošel na fronti. — 86. Industrijska rastlina, ki raste pri nas. — 87. Sredi polja kima, rdečo kapo ima.

*

Gospod Peter D., ki je pozabil v svojem pisnu napisati, kje prebiva, lahko iz prednjega razvidi, da njegovega nasveta glede križank nismo upoštevali. On je namreč v nasprotju z večino naših čitateljev proti križankam. Zakaj? Iz njegovega pisma je razvidno le to, da pomena križank ne razume. Križanka je dandanes po cellem svetu eden najprijetnejših načinov razvedrila, ki poleg tega prinaša še mnogo umskih koristi. Tudi pri največjih narodih in v njihovih največjih časopisih boste našli vedno tudi zamotane križanke. Gospod Peter naj se enkrat temeljito zbere in poskuša rešiti prednjo križanko. Prepričani smo, da jo bo rešil. Brez težav in umskega napora pa seveda ne bo šlo. Če se bo pa res potrudil, se bo samo čudil, kako se mu ob reševanju osvežuje spomin. Da naše križanke niso le za izobražence, kakor brez dokazov trdi g. Peter, je najlepše razvidno iz dejstva, da večina rešitev prihaja iz delavskih in kmečkih vrst. Kar v uredništvo naj pride takole v začetku meseca, pa se bo lahko prepričal.

Rešitve prednje križanke je treba poslati uredništvu »Naše moči« najkasneje do 28. februarja 1941. Rešitve, ki ne bodo zadostno označevane, dalje one, pri katerih reševalec ne bo zapisal vseh podatkov, ki smo jih že ponovno zahtevali (ime in priimek, poklic, stanovanje, zadnja pošta, starost, številka zavarovalne police), — romajo brez usmiljenja v koš.

Deset pravih rešitev bo izžrebanih za nagrade.

Preizkušen redilni prašek

„Redin“ za prašiče

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih boleznih. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadoštuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. 8 din, po pošti 19 din. 3 zav. po pošti 35 din, 4 zav. po pošti 43 din. Mnogo zahvalnih pisem. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.



Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 2

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštino.

Prijazen odgovor. Tujec: »Ali ste vi tu domačin?« — Domačin: »Da!« — Tujec: »Potem mi boste znali povedati, kje stanuje gospod Mirtič?« — Domačin: »O, tisto pa tisto! Stanuje v Mermoljevi ulici.« — Tujec: »Na kateri hišni številki?« — Domačin: »Številko boste pa že našli, saj je obešena nad vrati in jo vsakdo lahko vidi.«

Strahopetec. Gospod Melhior sreča zvečer na cesti mlado damo in jo nagovori: »Dovolite, gospodična, da vas spremim!« — Dama: »Hvala, ni potrebno!« — Melhior: »Toda, gospodična, moram vas opozoriti, da je zelo nevarno hoditi tu v predmestju ob večernih urah sam.« — Dama: »No, če ste tak strahopetec, vam dovolim, da gresle vstric mene.«

Z občinske seje. V občini D. Občinska seja. Večina je bila proti gradnji neke ceste. Pa vstane odbornik Č. in začne govoriti v prilog gradnji ceste. Odbornik P. skoči pokone: »Kaj, ti, ki si cer nisi nikdar odprl ust v občinskem odboru in si bil vrh tega že dve leti na Studencu (t. j. v norišnici) si upaš sedaj ugovarjati!« — Odbornik Č. čisto mirno: »Da prijatelj P., bil sem na Studencu, zato sem pa tudi edini v občini, ki imam v rokah uradno potrdilo, da sem zdrav in popolnoma — normalen.«

Zanesljiv znak. V urad za izgubljene in najdene predmete stopi fantalin in prinese pod pazduho kučka: »Gospod nadzornik, tega psička sem našel. Gotovo ga je izgubila kaka gospa.« — Nadzornik: »Zakaj pa ravno gospa?« — Fantalin: »Ko sem ga vodil na vrveji tu sem, se je hotel ustaviti pred vsako modno izložbo.«

Tako so obveščali cesarja. Med zadnjo svetovno vojno se je cesar Karel peljal skozi Dunaj na sprehod. Ko so prišli mimo mestne aprovizacije, kjer se je kar trlo ljudi, ki so nestrpnost pričakovali, da si nabavijo skromen živež, vpraša cesar: »Kaj je tu?« — Njegov pribočnik: »Tó je urad za podpisovanje vojnega posojila.« — Nato so prišli mimo poslopja, kjer so sprejemali podpise vojnega posojila. Cesar spet vpraša: »Kaj pa je tukaj, ko je vse tako prazno?« — Pribočnik: »Tu je mestna aprovizacija, veličanstvo!«

Žid pač zna. Potniki v vlaku so se kratkočasili s tem, da so si drug drugemu zastavljali uganke. Pa je bil v vozu tudi neki žid, ki se je vtaknil v zabavo. »Gospoda, tudi jaz vam povem uganke, a pod pogojem, da mi mora vsakdo izmed vas, ki uganke ne bo rešil, plačati kovača.« Vsi potniki so predlogu potrdili. Žid: »V nedeljo je belo, v ponedeljek modro, v torek rjavo, v sredo zeleno, v četrtek rdeče, v petek sivo in če se v soboto prepleska s črnim, je v nedeljo spet belo, — kaj je to?« — Potniki so se mučili in ugibali, a nihče ni niti enkrat pametnega pogruntal. Nazadnje je vsak plačal židu kovača, samo da bi izvedel rešitev uganke. Žid je lepo pobral denar, nato pa rekel: »Hm, tudi jaz ne vem!«

Nikolaj Kuzmin:

Za domovino

Zgodba iz španskih bojev.
(Nadaljevanje.)

Tudi črno letalo se jima je z veliko naglico bližalo. Zdelo se je, da bosta letali zdaj pa zdaj trčili in se v tisoč kosih razleteli. Entrez je pritisnil na gumb strojnice in izstrelki so začeli peti svojo smrtonosno pesem okoli črnega letala. Pa tudi iz črnega letala so okoli Pedrovih ušes žvižgale krogle. Nekaj časa sta se letali spretno izogibali drugo drugemu. Pedro je vedel, da je to še le začetek borbe. Don Alfonzo je vodil svoje letalo z veliko izkušenostjo. Zdelo se mu je, da je mlad kot pred 30 leti V Pedru se je vedno bolj dvigalo tisto razpoloženje, ki se loti junakov, kadar gre za življenje in smrt. Zdaj je pozabil na vse, celo na Rosito. Sedaj je veljala vsa njegova volja in vsa njegova umnost le črnemu sovražniku.

Že nad pol ure je trajal dvoboj v zraku, a obe letali sta bili, kot da ju ni mogoče poškodovati. Zdajci je motor v črnem letalu utihnil. Letalo je začelo naglo padati in kmalu sta ga Pedro in Alfonzo izgubila izpred oči. Pod njima so bili namreč temni oblaki, ki jima niso dovolili slediti usodi črnega. Alfonzo je začel zmanjševati

višino in kmalu je prišel pod oblake. Tedaj je Pedro zapazil, kako črni mirno plove nad mestom. Črni se je hotel z njima le malo pošaliti in je napravil, kot da je zadet. Toda že se je spet v naglih zavojih dvigal. Alfonzo je nameril svoje letalo k novemu napadu. Spet se je začel divji lov, pri katerem sta letali z neverjetno spretnostjo pluli sedaj na hrbtu, sedaj na krilih, se prekopicovali in iskali ranljivo točko na nasprotniku.

Zdaj se je zgodilo nekaj, česar črni pač ni pričakoval. V trenutku, ko sta se letali drugo drugemu približali tako, da se je zdelo trčenje neizogibno, je Pedro skočil v črno letalo ter kaj kmalu opravil s presenečenim Orestom. Z udarci po glavi ga je omamil, da je Orestu klavirno omahnila glava iz letala. S samokrescem je skušal nato prisiliti pilota, da bi zaokrenil letalo proti letališču. Ko letalec ni hotel ubogati, mu je Pedro pognal kroglo v hrbet, sam pa skočil na pilotski sedež. Črno letalo je bilo poraženo, demon zraka se je kot ujetnik bližal nacionalnemu letališču.

Trinajsto poglavje.

Slovesnost.

Vrh mogočnega stopnišča je pričakoval poročen Pedro. Entrez svojo nevesto. V svečani obleki z zlato kolajno na prsih se je njegov vilki

stas prijetno odražal od skupine častnikov, ki so ga obdajali. Zapeli so bobni in zasvirale trobente, ko se je ustavila pred stopniščem elegantna limuzina ter je iz nje v spremstvu generala Mascarda in polkovnika Alfonza stopila Rosita. Vsa v belem oblačilu je bila bolj podobna vili kot ne-

Vsak pošten mož ljubi svoj materin jezik in se ne sramuje svojega rodu!

(A. M. Slomšek.)

vesti. Pedro ji je pohitel naproti ter jo sredi stopnišča prijel k sebi.

Po poročnem opravilu se je v dvorani častniškega doma zbral cvet španske narodne vojske. Ko sta vstopila ženina in nevesta, je godba zaigrala špansko narodno himno. Kmalu se je slovesnost razvila v razigran ples. Prva sta se zavrtela Pedro in Rosita, za njima pa so začeli plesati vsi gostje.

Med plesom je Rosita vsa blažena šepnila Pedru: »Ali sedaj veš, kje je sreča?« Nežno ji je Pedro odgovoril: »Vem! Pri tebi, samo pri tebi.«

Nato je peljal svojo ženo k mizi, za katero je sedel general Mascardo z vojaškimi odličniki. Prisedla sta k prijatelju Alfonzu.

Gostje so se vrteli v počasnih ritmih in opojni vonj dišav je vedno bolj nasičeval zrak v dvo-

rani. General Mascardo se je živahno pogovarjal s častniki:

»Rečem vam, da je v vsakem človeku nekaj živalskega. In so ljudje, ki morejo v drugih prebuditi to lastnost tako močno, da se opajajo v krvi. To so nizki nagoni, ki upropaščajo človeško družbo.«

»Če bi taki ljudje zavladali svetu, bi človeštvo propadlo, je nekdo pristavil.

General je pritrdil: »Zato pa borba proti njim ni le boj za domovino, temveč boj za obstoj sveta. Komunizem je s svojim pogmtnim nazarjem grobokop človeške kulture in sovražnik človekovega dostojanstva. Za geslom »Proletarci vseh dežel, združite se!« se dejansko skriva le sovražstvo do vsega, kar človeka dviga nad stvarstvo.«

V tem je vojaška godba zaigrala živahen ples. V vesplošnem hrupu so utonile generalove besede. Pedro in Rosita sta se podala na odprto verando, bujno okrašeno s pestrim cvetjem. Noč je zajela zemljo. Na nebu so se svetlikali milijoni srebrno belin zvezdic. Svetla mesečina je drhtela nad mesiom. Od nekod je bilo slišati pritaženo šepetanje dveh ljubečih se bitij. Rosita se je stisnila k Pedru. Opojnost španske noči ji nima dala govoriti. Dolg poljub je povedal vse.

Štirinajsto poglavje.

V neurju.

Kazalec na uri se je primikal polnoči. Ob šipe na oknu so udarjale težke deževne kaplje. Že ves dan je lilo. Težki koraki nočnih straž so čudno odnevali v noč.

Rosita je slonela ob oknu. Njene oči so hotele prodreti temo, v katero je bilo zavito letališče. Vsak hip se ji je zazdelo, da sliši oddaljeno brnenje letala. A vedno znova je morala ugotoviti, da se je zmotila.

Trudno se je odtrgala od okna in se vrgla na posteljo. Silen jok ji je stresal telo. Kaj, če se ne bo nikoli več vrnil? Morda plava sedaj nekje nad sovražno zemljo in zaman išče poti proti domu. Ali pa se je njegovo letalo razletelo... Ne, tega ne sme misliti.

Pokleknila je pred Marijin kip in vroča molitev ji je priklopila iz prsi: »Sveta Marija, varuj ga! Ne pusti, da bi bila ob najdražje na svetu! Ne dopusti, da bi umrl sam v tej mrzli in mokri noči! Ti si mi ga privedla. Ti mi ga ohrani!«

Proseče je zrla v lik Matere božje, ki ga je obsevala trepetajoča svetloba modre lučke. Krčevito je sklenila roke in njen obraz je bil nema prošnja k Njej, ki je morska zvezda in tolažnica žalostnih. Zunaj je hrumele neurje, krog oglov je tulil veter.

»Ali ne bo nikoli konca te strašne noči?« se je nemo spraševala Rosita. Glava ji je zaspano klonila na klečalnik, dolgo zadrževan spanec jo je premagal. Naenkrat je skočila pokonci. Zaslišala je brnenje motorjev, ki je prihajalo vedno bližje. Odprla je okno. Medle svetilke so švigale po letališču. Razpočila se je ogromna svetlobna raketa in razsvetlila letališče. V tej mogočni luči je zagledala, kako je pristalo Pedrovo letalo, iz njega sta pa skočila Pedro in narednik Menarda. Polkovnik Alfonzo je tekel Petru naproti, a ta mu je samo mimogrede nekaj zaklical, odmahnil z roko in hitel k Rositi.

Rahlo se je sklonil in jo poljubil na čelo. Ona ga je trdno objela. Z rosnimi očmi mu je hitela pripovedovati, kako nestrpno ga je pričakovala in kako se je zanj bala. Hvaležno je s svojimi lepimi očmi objela kip Marije...

Petnajsto poglavje.

Bitka nad Madridom.

»Dečki! Prišlo je povelje, da mora naša eskadrila takoj bombardirati Madrid. V to svrhu odločam, da...« Tako je nagovoril polkovnik Alfonzo vrsto častnikov, ki je stala strumno vzravnan pred njim.

Nekaj trenutkov kasneje so zabrnili motorji. Mladi poročnik se je še enkrat sklonil k Rositi.

»Če me ne bo več nazaj, dušica, imaš tu mojo zlato kolajno in mojo sliko v spomin. Polkovnik ti bo pomagal.«

Pedro se je s silo odtrgal od ljubljene žene, podal roko Alfonzu in se zavihtel v letalo. Po-

časni, nekam neodločno so se letala drugo za drugim odtrgala od tal in začela izginjati za obzorjem.

Se dolgo je zrla Rosita za odhajajočimi letali. Ko se je obrnila, je opazila ob sebi polkovnika Alfonza. Hitro si je obrisala rosne oči.

»Ne sramujte se solz, gospa! Jaz vas razumem, ker tudi sam ljubim Pedra.«

»Hvala vam, gospod polkovnik!«

»Z veseljem nasmeškom je dejal polkovnik: »Upam, da ne postanete na mene ljubosumni.«

Tudi Rosita se je morala nasmešiti: »Prav nasprotno, zelo cenim prijatelje mojega Pedra.«

S počasnimi korakom sta polkovnik in Rosita krenila z letališča. Polkovnik se je trudil, da bi Rosito razvedril, a mu očitno ni uspelo.

Rosita je prebila skoraj ves dan v svoji sobi. Nemirno se je ožirala proti zelenicam letališča. Videla je tam polkovnika, ki je nekaj ukazoval ob hangarju. Po obedu je videla odleteti nekega lovca, ki se je pa kmalu spet vrnil. Ure so ji potekale s strašno počasnostjo. Nekaj težkega je čutila na prsih.

Proti večeru ni več zdržala doma. Ko se je zmrčilo, se je zatekla k polkovniku. Pri hangarju ga je dobila. S smehom kot vselej je sprejel Rosito:

»Danes je moral imeti Madrid presneto slab dan. Naši dečki so menda ponoreli.«

»Ali bi se bili že morali vrniti, gospod polkovnik?«

»Kakor se vzame, draga gospa. Zver, ki je enkrat ranjena, je najbolj nevarna. Zato jo je treba do kraja pobiti. Mislim, da tako ravna danes naši dečki.«

Rosita se je nalahno stresla.

»Ali vas zebe, gospa?«

»Ne, gospod polkovnik, a nekam hladno je res, ali ne?«

»Da, da, a vam ne bi postalo toplejše, čeprav bi oblekli pet kožuhov, toplejše pri srcu, mislim.«

»Ah, samo da se spet vrne!«

»Ne vznemirjajte se. Vrne se, gotovo se vrne in potem bo spet vaš, samo vaš. Saj vas tako neizmerno ljubim.«

»Ali vam je zaupal?«

»Da, gospa!«

Njun razgovor je prekinilo brnenje letal. Polkovnik je z večjim očesom opazoval nebo. Nenadno je prišel Rosito za roko ter polglasno dejal: »Ali vidite? Samo trije se vračajo. Dva manjkata.«

Rositi je bilo, kot bi jo neka mrzla roka zagrabila za vrat.

»Ali... manjka... on?«

A polkovnik je ni slišal. Letala so med tem že zakrožila nad letališčem in pristala. Iz njih so stopili častniki in si sneli oglavnice. Njihovi obrazi niso bili nasmejani, kot običajno, temveč utrujeni in žalostni. Rosita je hitela k njim, da bi zagledala med njimi Pedra. Ko je morala ugotoviti, da Pedro manjka, so se ji zagugala tla pod nogami in padla bi bila vznuk, da je ni prestregel polkovnik.

Brez zavesti je Rosita obvisela na polkovnikovih rokah. Staremu polkovniku so debele solze polzele po bradi. Neki poročnik je javljal:

»Gospod polkovnik! Poročnik Entrez je bil z Menardom primoran pristati z gorečim letalom. Pri napadu smo naleteli na močan protisunek v zraku kot z zemlje. Entrez je strmoglavil najprej en sovražni bombnik in enega sovražnega lovca. Nato se mu je zgodila nesreča.«

»Ali mislite, da se je živ rešil iz gorečega letala?« — je hlastno vprašal polkovnik.

»To je zelo verjetno, gospod polkovnik, a to nam ne daje mnogo upanja. Poročnik Entrez v tem primeru ni mogel kaj drugega ukreniti, kot da si požene kroglo v senco.«

Stari polkovnik je sklonil glavo in tudi ostali častniki so nemo zrl v tla kot ob pogrebem govoru. Vsem je leglo na srca nekaj težkega in vsi so čutili, da so izgubili najboljšega prijatelja.

Šestnajsto poglavje.

Sestra.

Ko je goreče letalo v strmem loku pristalo ob zidu nekega večjega poslopja, je udarec ob zemljo Pedra za hip omamil. Prebudil ga je pa takoj pok pištole. Odprl je oči in videl, kako je Menarda s prestreljenim čelom omahnil, Menarda je v smrtnem boju še vedno krčevito stiskal pištolo.

Ko se je Pedro oprostil vezi na letalu, katero so že zajemali visoki plameni, je opazil, kako se je vsula izza neke barikade truma miličnikov. Entrez je legel k truplu Menarda, mu izvil pištolo in začel brez uma streljati v miličnike. Vsak njegov strel je pogodil. Sovražniki so kljub temu silili k njemu. Pedro je potegnil svojo avtomatično pištolo. S sigurnimi strelji je podrl najbližje miličnike. A zmanjkalo mu je nabojev. Tedaj so miličniki planili nanj ter ga začeli pretepati in suvati. Vsega zmrevanega so zmagoslavno zavlekli na neko dvorišče ter ga vrgli brezobzirno na kameniti tlak. Entrez je odprl oči in lahen smehljal mu je zaigral okoli usten. Tam zgoraj pod nebom so krožila tri letala ter obsipavala mesto z bombami. Od nekod se je vil s pogorišča oster dim.

Njegovi mučitelji so nekaj časa nemo stali ob njem. Za hip se je spomnil Rosite in grenko mu je postalo pri srcu. Eden izmed miličnikov ga je divje sunil z nogo. A Pedro se ni mogel več braniti. Čutil je, da mora vsak trenutek izgubiti zavest. Tedaj je zazrl med mučitelji obraz, ki se mu je zdel tako znan in ljub. Iz prsi se mu je izvil klic:

»Sestra!«

Zenska, oblečena v moško obleko miličnikov, je pristopila in se divje zazrla v Pedra. Pedrov obraz je izražal nemo prošnjo in bratovsko ljubezen, njen pa je bil poln prezira in okrutnosti. Nato je ona z rokami ob bokih začela kot blazna kričati:

»Ha, ali ga vidite, ali vidite poročnika Entreza, ki je uničil črnega demona!«

»Poročnik Entrez,« se je izvilo iz ust bolj in bolj naraščajoče množice.

»Sestra!« je še enkrat šepnil. Ona pa mu je pljunila v lice. Njene oči so gorele v divjem srdu.

»Mi ne poznamo bratov!« je kričala. »Kdor ni z nami, je proti nami!«

Pedro je rahlo zganil z ustnicami, a rekel ni ničesar več. Vedel je, da je zdaj z njim končano. Njegove misli so hitele k Rositi in jo prosile, naj mu odpusti to veliko žrtev zaradi domovine.

Tedaj je planila k njemu sestra s samokresom v roki.

Za sestro je nekdo obupno zaklical:

»Ne streljaj, ne streljaj!«

Pedro je široko odprl oči. Vse svoje moči je zbral in rahlo šepnil:

»Mati, ti še živiš!«

Toda brezsrčna sestra je pomerila na njegove prsi in sprožila.

Mati je pahnula hčer v stran in se zgrudila na umirajoče telo svojega sina. Hči pa je vpila:

»Tudi ti, stara beštija!« — in je naperila samokres še v mater. Pet strelcev je ubilo mater življenje.

Sedemnajsto poglavje.

Zmaga.

Bilbao, prestolnica Baskov, je padel! Vsa Barcarena je bila v zastavah. Po ulicah so korakale čete vojakov, po pločnikih so se gnetli ljudje in se vneli z navdušenimi klici. Bilo je, kakor da se vse mesto smeje, poje in vriska. Vrenje po ulicah je bilo nepopisno.

Na neki verandi je slonela v naslonjaču Rosita. Njen obraz je bil blede in zguban.

Na lesenem stolčku je sedel ob njej polkovnik Alfonzo. Tudi njega so dogodki strli, da je bil videti kot onemogel starček. Oba sta opazovala veseli vrvež na ulicah.

»Ko je padla Barcarena, je ležal zapuščen v bolnišnici,« je tiho začel razgovor polkovnik.

Rosita je lahno prikimala.

»On vam je takrat dolgoval svoje življenje.«

»Vem, da je na to vedno mislil, čeprav mi tega ni nikdar omenil.«

»On se ni bal nikogar razen samega sebe. — Bil je izreden letalec. Španija mu tega nikdar ne bi mogla poplačati.«

»Domovina zahteva svoje žrtve.«

»Blagor tistim, ki so padli za sveto stvar!«

»Za svojo vero in domovino.«

»In vi, Rosita? Kaj nameravate?«

»Kmalu ne bom več Rosita, gospod polkovnik. Postala bom spet sestra Luciena. Svoje srce sem bila darovala Pedru, svoje življenje sem bila vedno pripravljena dati domovini, a dušo, to naj ima Bog. Odšla bom v samostan.«

KONEC